

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL“ BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorității și instituțiilor 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
BUCUREȘTI I Str. Brezoianu 23-25
TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL
PREȚUL 5 LEI

ANUL L • Nr. 20

SAMBATA 10 MAI 1941

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

ARTĂ ȘI INDEMÂNARE

de G. C. NICOLESCU

Sunt anumiți oameni îndemânați: potrivește repede cheia pentru o broască străină sau repară un ceas cu multă ușurință. Chiar fără să fie meseriași, au pricepere practică în domeniile cele mai diverse. Alții, înăuntrul îndemâniciei lor, duc specializarea atât de departe încât sunt considerați ca niște adevărați artiști. Unul leagă cârți, altul construiește bărci sau face fotografii cum nimeni altcineva nu reușește. Și se merge încă mai departe. În domeniul spiritual, cineva face un articol fără nicio bătaie de cap, despre orice sau despre nimic cu condiția numai să utilizeze un anumit vocabular și să ajungă la un anumit ton al finalului, în cel mai scurt timp posibil pentru scrierea lui materială. Tot astfel, un alt treilea realizează cu aceeași ușurință versuri, o novelă sau chiar un roman, toate plăcute și cu niciun defect care să impună rezerva. Este, firește, aici, un har, dar nu mai puțin și o chestiune de obișnuință, de exercițiu care aduc îndemânarea. Ea amintește pe a acelor abili mânători ai pensulei sau condeiului care în parcurile stațiilor de vară sau în berării, în cele câteva minute necesare pentru a-ți bea apa minerală prescrișă de medic sau paharul cu bere, îți schițează sau chiar îți realizează oarecum definitiv portretul.

Fără îndoielă, el seamănă. Este câteodată mai puțin, din alt punct de vedere mai mult decât o fotografie, dar seamănă și aceasta îi dă tot prestigiul. Este însă condiția asemănării cu modelul una atât de fundamentală încât prin aceasta să ridicăm pe îndemânatecul ambulant la rangul de artiști? Sau, cu toată împlinirea acestei condiții, el nu este cu nimic superior meseriașilor inteligenți și bine specializați, care lucrează într'un ritm quasi-mecanic? Poate că nu multă lume dela noi a gustat romanul lui Charles Morgan Portret într'o oglindă, așa de interesant și de prețios totuși atât pentru toată problematica pe care o pune cât și pentru lămuririle ce le poate aduce în interpretarea întregii opere a acestui cu totul remarcabil scriitor. În acest roman, la un moment dat se pune problema tabloului-portret. Eroul, pictorul Nigel Frew, când i se vorbește odată de asemănarea portretelor ce le făcea cu modelele lor, întreabă: „Care model? Văzut prin d-ta sau prin mine?” dar renunță să continue tare argumentarea pe care gândul său o formulează: „un portret trebuie să fie imaginea unui suflet reflectată în oglinda altui suflet” — de unde vine și titlul romanului. Iar în altă parte, el meditează l): „Dans le peinture, il y a une part de contemplation aussi bien que d'exécution. Faire un portrait, c'est découvrir les sources de la vie, connaître le parcours suivi par les fils d'eau ruisselant des collines de l'enfance, les voir se rassembler pour former les torrents de la jeunesse avec ce qu'ils entraînent de souillures terrestres ou de reflets du ciel, peut-être pressentir vers quelles mers ils se dirigent..... Il faut conclure avant de bien commencer un portrait arriver, non pas à une compréhension intellectuelle du sujet, ce qui demanderait une connaissance de certains faits du passé ignorés de l'artiste, mais à une sythèse de l'imagination qui le satisfait”.

Dar ceea ce spune aici pentru un pictor un romancier și ar putea fi socotit îndeolnic, cu insuficiență autoritate, am putea afla în măturisurile multor mari artiști plastici. Rodin, de pildă, vorbea de asemenea despre „adevăruri lăuntrice ascunse sub aparențe” pe care adevăratul artist le vede, dar pe care cel mediocru nu le poate surprinde. „Un om mediocru — spunea el, copînd nu va face niciodată o operă de artă. Aceasta fiindcă, deși privește, el nu „vede”, și zadarnic va nota minușos detaliu cu detaliu: rezultatul va fi șters și fără caracter”. Căci artistul și numai el va ști să deslușească, dincolo de vestimântul material al formei, pe care îl pipăie, îl vede sau îl aude cititorul mediocru, multumit numai cu atât, un „adevăr lăuntric” în care rezidă frumusețea. „Jubiți adevărul, tineri artiști — scria Rodin într'un testament artistic. Dar aceasta nu înseamnă: fiți de o exactitate plată. Există o exactitate de rând: aceea a fotografiei și a mlaștilor. Artă nu începe decât odată cu adevărul lăuntric”.

Toate aceste considerații sunt adevărate și în ce privește literatura. Firește, ea trebuie să reprezinte viața, dar nu să fie o copie servilă și fără viață a ei, ci să găsească tuturor formelor pe care le înfățișează: oameni, sentimente, lucruri, acțiuni, acele: The passion and the life, whose fountains are within din versul lui Coleridge pe care Morgan l-a pus ca epigraf la romanul Fountain. În literatură ca în orice altă artă deci, de copia naturii nu mai poate fi vorba nu numai în sensul naturalist, care ducea la tendință, dar nici în accepțiunea obiectivității în general dominantă azi în epică. S'a abandonat atât de definitiv, pentru spiritele alese, concepția unei arte tendențioase, încât azi, acolo unde se simte nevoia unui concurs al tuturor valorilor spirituale pentru realizarea unui mare ideal, se caută noi formule prin care idealul să fie servit fără ca literatura să devină tendențioasă și fără să i se tulbure obiectivitatea. Dar literatura, dacă nu mai poate fi concepută cu o teză pe care să o dorească, nu mai poate fi concepută nici fără un adănc sens. Nu desigur, sensul care să înlocuiască în chip subtil tendința, ci un sens metafizic foarte greu de definit, un anumit reziduu subteran plin de sevă care să fie pentru fiecare moment și pentru totalitatea romanului inepuizabilul izvor de semnificații, lărgind imens orizontul pe care închide materialitatea unei cărți. Numai în acestea vom avea înaintea noastră adevărate și mari opere de artă.

Nu toate cărțile au asemenea bogate rezerve lăuntrice. Și totuși cititorul nostru, care rar caută ceva dincolo de „subiectul” unei cărți, dincolo de intriga și de viața pe care o duc oamenii de acolo, se poate lăsa lesna înșelăt fie de reclama ce se face, fie de prestigiul autorului și nu poate, cu redusa sa cultură literară, să discearnă care din „marile” romane ce-i stau în față cuprind realele valori artistice pe care le dorim. Căci dacă romancierii noștri, să o recunoaștem cu o sinceritate, în general, când nu izbutesc să realizeze o operă de valoare, eșuează complet, cad în ridicol, în contradicții și facilități care n'ar fi îngăduite nici unui adolescent debutant, romancierii străini au la dispoziția lor o vastă experiență din care au știut să scoată toate avantajile putând lucra cu o îndemânare atât de remarcabilă încât o confundă cu artă.

ȘTEFAN DIMITRESCU

Dealuri dobrogene (Balciu)

Valorile vieții

de DAN PETRAȘINGU

Este firesc ca războiul să sguode temelele spirituale ale omului, mai ales când e vorba de un război de dimensiuni celute de astăzi. În „La storia come pensiero e come azione” a gânditorului italian Benedetto Croce, găsim aplicată „pe viu” adică pe istorie, concepția aceea realist-idealistică a societății umane, ce fluctuiază într'un veșnic „corsi e ricorsi”, între război și pace, între spirit și materie, între echilibru și dezechilibru, cari, toate, nu fac decât să însumeze omul între poli existențiali sale complexe, adică: între valorile de viață și valorile de moarte.

Istoria nu este numai fapt brut, ci și act de conștiință, act spiritual. E aici o concepție umanistă care vine de la Vico și de la idealistii germani, concepție astăzi reacționalizată în mod paradoxal tocmai de veacul cu aparență atrege materialistă. Pentru că, deși trăim în vremea războiului motorizat, niciodată o menirea n'a făcut mai multă risipă de necesități spirituale, de idei.

Materialismului brut al invențiilor, omul îi răspunde cu o intensificare a problemei de ordin spiritual. Așadar, deși războiul acesta are la bază o realitate economică, el este și un război de idei, un război al valorilor, un răz-

boi care se petrece ceas de ceas în sufletul și în spiritul nostru, al tuturor. Și la mijloace materiale maxime, avem mijloace spirituale maxime. Cei din generația războiului trecut observă acum — și ne spun nouă tinerilor — că pe vremea „războiului mondial” totul era mai simplu, mai lipsit de complicație morală și spirituală decât astăzi. Pe atunci părinții noștri nu-și dădeau seama că efectuează doar un preludiu al adevăratului război modern — război care, pară-sind tranșeele, s'a cubărit în culele spiritului nostru, ucigător.

Așadar, războiul de astăzi este și un război al valorilor. Noi nu vom analiza intrucât „valorile” depind de posibilitatea de a se hrăni a stomacurilor noastre — această grija o lăsam realizatorilor extremiști. Dar nu vom pretinde nici că războiul acesta pune pentru întâia oară în omniere probleme de ordin spiritual. Fiecare război aduce și o modificare pe planul „permanent” al valorilor umane — numai că acesta, prezent, diferă prin intensitate și prin colorit. El e un război de răscruce și astfel de războaie ating însăși origina problemei spirituale, fiind — cași operele geniale, maxime, ale umanității — în același timp și specific contemporane și eterne în sensul lor...

Starea de pace — care, după Croce și după cum am văzut și noi, cu toții, nu poate fi una definită, oricât am dori să fim darnici și optimiști cu rasa umană — starea de pace este o stare potrivită pentru valorile vieții. Ce înseamnă valorile vieții? Înseamnă: muncă, ordine, echilibru, civilizație, cultură, conveniență, bună-stare, înțelegere, generozitate, etc. Omul, trăind, a creat valorile de viață, care-i sunt necesare pentru coexistență.

Starea de război e potrivită cu valorile morții. Numesc „valori ale morții” tot ceea ce privește ființa noastră biologică, fără absolut nici o apreciere. Un om obiectiv, cu o anumită perspectivă a realității, nu condamnă ci constată și delimitează.

Valori ale morții sunt eroismul, ura creatoare, forța, sacrificiul, anarhia, intoleraanța, fanatismul, etc.

Nu mai că valorile morții a-jung să servească, până la urmă, tot valorile vieții.

Acți stă paradoxul oricărui acțiuni umane. Numai cei cari confundă planurile spirituale cred că omul tinde să realizeze o altă realitate prin război, altă realitate decât cea pământească și a vieții. Acolo unde există un alt destin al acțiunilor umane (și există), el nu se referă decât la individ, adică la singurătate. Umanitatea în bloc tinde spre un destin metafizic, după cum un individ, în singurătate, e liber să-și realizeze mântuirea proprie. Dar războiul, fiind o realitate materială și politică a societății în cadrul istoriei și al civilizației, este act de conștiință și fructifică în spirit numai într'un atât intrucât servește vieții.

Valori ale morții și valori de viață, valori ale sărgetei și ale spiritului (ale păcii) toate acestea se întrepătrund și se contopesc. Iar când războiul e în fine el însuși biruit de necesitatea de pace din sufletul omului (fiindcă aceasta necesitate există și este o forță magică de neînving) atunci se produce o reacțiune uriașă și valorile vieții se reinstaurează în noua lor ordine.

Din moment ce omul e făcut să existe pe pământ, asta înseamnă că numai valorile vieții pot fi suverane. Omul moare, face război, se sacrifică, tot pentru o mai bună existență pe pământ, a lui sau a urmașilor. Că or mai fi existând și alte socoteți, ale Divinității, în tărâmurii metafizice, care privesc destinul tragic al omului în genere, pe planul — asta e altă poveste și în orice caz e povestea fiecărui spirit în parte. Popoarele trăiesc în istorie, deci în actualitate, deci prin valori de viață. Numai individul de mântue...

STILUL CONTEMPORANEITĂȚII

de ION FRUNZETTI

Cine ar putea astăzi nega, conștient de fețele veacului nostru și cunoscând ideile altor minți conștiente, despre timpul lor, cine ar putea nega astăzi câtă actualitate au „considerațiile inattuale” (Unzeitgemässe Betrachtungen) ale lui Nietzsche? Este acolo ideea că veacul trecut, al gânditorului acestuia, era lipsit de unitate stilistică, suferind influențe multiple și haotic dozate ale epocilor asupra cărora furaoarea istoricistă a acestui secol își proiecta interesul. Nietzsche prescria secolului al XIX-lea corectivul re-luării conștiinței de sine, prin studiul metafizicii sale proprii incluse în miturile populare.

Intelectualismul acestui veac ar fi cedat astfel concepției structuraliste, formaliste și unitare a mentalității mitice.

Este recomandată pe care un medic al organismelor culturale, un „fizionomist” al culturii, cum i s'a spus (Nietzsche a introdus ideea stilului veacului) o face pacientei sale: cultura veacului XIX.

Veacului nostru cu mult mai mare greutate i s'ar putea prescrie, dintr'o dată, un corectiv, sau o cură terapeutică. Diagnosticul pe care un vraciu de felul lui Nietzsche i l-ar putea pune, ar

destăinu cu mult mai multe cauze decât aceea — formulabilă cu un singur cuvânt sau frază — a excesului intelectualist și istorismului secolului XIX. Cine s'ar mulțumi să pipăie numai pulsul epocii noastre și să conchidă din svăcnetele lui precipitate, fără să afle și simptome mai adânci, cauza răului de care suferă și numele răului însuși, acela n'ar izbuti să-l vadă, dar încă să-l mai și lecuiască.

Secolul al XIX-lea nu suferea de lipsa unității stilului (sau stilurilor, pentru că multiplicarea lor e postulat) ci de lipsa unificării stilurilor sale. Înăuntrul fiecărui stil de cultură, care din nenorocire nu corespundea întotdeauna cu limitele etnice ale agentului cultural — colectivul național — unitate exista. Nu se putea vorbi de o unitate, numai între stilurile unitare ale fiecărei culturi. Deosebirile erau atât de puternice, încât rezolvarea ciocnirilor acestor porniri imperialiste, numai războiul a putut-o aduce. Pan- (...slavismul... germanismul și alte eventuale „pan-uri”) erau produsul impenetrabilității originare a culturilor, a lipsei lor de osmoză reală. Nu doar că moda, imitația, etc., n'ar fi determinat apropieri. Ceeace lipsea, era puțința de inter-

netrație a originalității absolute a culturilor, a bazelor lor structurale: realitățile etnice diferite. Epoca imediat următoare lui Nietzsche și considerațiilor sale inattuale a cunoscut întoarcerea cerută de geniul său, la fondul mitic primar al metafizicii populare, și tocmai exclusivismul acestor temelii pre-istorice, a adus conflictul.

Veacul nostru suferea însă — sau se sufoca, în prima lui jumătate — până la amiaza unor concepții care încep azi să cucerească lumea, de lipsă totală de stil.

Primele decade ale sec. XX, sunt decade a-stilistice.

Mai mult decât atât: lipsa lor de stil nu e un fapt, dintre acelea care se ivesc firesc, ci e un rezultat voit. Nu a-stilistic ci anti-stilistic a fost veacul nostru până mai ieri. Există par'că o înverșunare cu scopuri precise, o îndărjire cu metode conștiente și dirijate, împotriva a tot ce însemna stil. Explicabil, dacă înțelegem seama de implicațiile politice ale acestui fenomen.

Stilul cultural este echivalentul unui destin istoric. Conștiința existenței unui destin, adică a unei structuri finaliste a lumii și vieții, ar fi fost o piedică în calea anumitor tendințe sociale reformiste sau revoluționare. Nu mai e o afirmație neașteptată astăzi, aceea că numai o lume presupusă a fi alcătuită din elemente incoherente, simple, izolabile și ușor de recompus în alcătuirii noi după voință, este o lume asupra căreia se poate acționa reformist.

O revoluție înseamnă presupunerea puținței de a influența voit mersul fireesc al istoriei, instăpânindu-te peste elementele sale și determinând configurația seriilor lor. Ori, într'un univers în care mersul istoriei își are rostul lui, căruia omul n'are decât să i se supună ca unul ce nu poate nimic împotriva celor de-o-potrivă cu firea, sau a firei însăși, aventura revoluționară este exclusă. Dacă s'a vorbit totuși de revoluții, chiar în numele acestor viziuni finaliste, organice, structurale, a lumii, aceasta se explică prin înțelesul anumit dat cuvântului acesta.

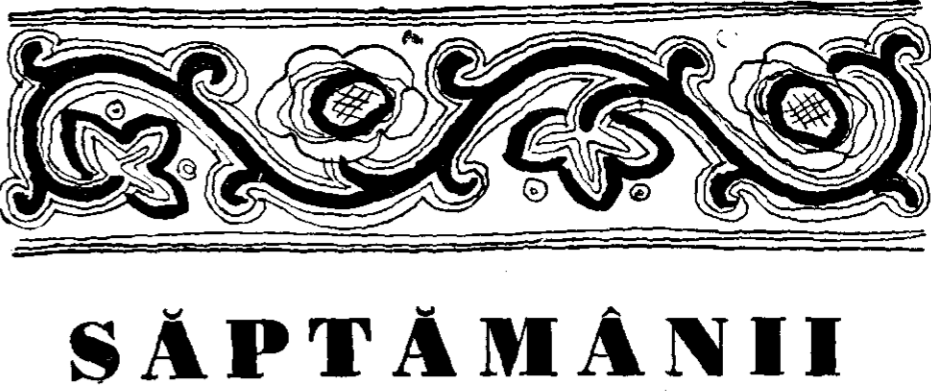
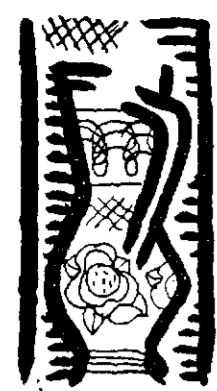
Revoluție în totalism înseamnă tocmai „repunerea lucrurilor în ordinea lor firească”, adică luptă împotriva ordinei nefirești instaurate de sistemele mecaniciste, atomiste, individualiste. Revoluția fascistă s'a produs în numele eternității romane, așa cum cea a național-socialismului invoacă aceleași permanente ale sufletului etnic german. Niciuna din ele nu năzuiește să dispună stările de fapte după bunul lor plac. Amândouă se sprijină pe concepția unui destin înțeles ca o colaborare completativă a interiorului cu exteriorul, a sufletului și vrierilor unui neam cu vremile și împrejurările istorice.

ICOANA DIN ARDEAL

(Urmare în pag. 6-a)

(Urmare în pag. 2-a)

CRONICA

SĂPTĂMÂNII

ION BĂLAN: Febre cerești, poeme, (Colecția Abecedar)

In mentalitatea comună poezia este considerată un produs al fanteziei, adică al unei dispoziții de a strânge în armonizări plăcute, simple năuciri ale spiritului. Chiar când are o temă deosebită, camellancolia iubirii, sau neînțelegerea metafizică, producția lirică se socotește tot o plăsmuire subiectivă, și autorului i se acordă doar meritul de a fi știut să imagineze ceva interesant. Se tăgăduiește deci că poezia se referă la ceva pozitiv și static în orice om, și că poetul posedă darul să vadă cu ochi mai ageri, întocmirea ascunsă a vieții fiecăruia dintre noi. Dela această concepție a nerealității conținuturilor lirice, isvorăște și obiceiul de a nu da atenție poeziei decât în măsură în care celelalte ocupații zilnice, mai serioase, o permit, și, pe de altă parte, de a lăuda pe autor pentru inventivitate, ci nu pentru cunoștința sa.

Spunem că acest fel de a judeca aparține mentalității comune a publicului, dar nu este străin nici de punctul de vedere al celor mai mulți autori. Și aceștia se cred liberi în creația lor, și refuză ideea de a lucra plecând de la un cuprins precis al spiritului, ce s'ar cuveni în prealabil studiat. Poetul nu este un cunoscător ci un născocitor, el nu poate spune, la un moment dat ce element din ființa sa constituie obiectul poeziei, ci trebuie să aștepte ivirea fantomatică a unor simțiri ce nu au locul în stările sale normale. Scriind într-o vreme când domina poetul de mentalitate, tânărul poet ION BĂLAN strânge în volumul său de debut „Febre cerești”, compoziții ce prezintă avantajele dar și neajunsurile lirismului de azi. Avantajul, pentru că d. Bălan folosește cu inteligență și gust bogatul rezervoriu de termeni imprecizi dar sugestivi, din lirica actuală.

Febre cerești, ochiane cu lentile'n mister,
Măini întinse departe, vii meridiene,
Expansiuni ce serpuiesc spre cer
Cu amare flori, întunecate liane.
Reflua: al stelelor culcate în mări,
In prăpastii vinete printre meluze

Din povești se retrag cu reținere
Purând inedite otrăvuri pe buze.
Repetăm că versurile sunt
plăcute, energice și denotă o
inteligentă frumoasă de scriitor.
Dar dacă ne-am întreba
la ce anume element structural
al vieții s'a referit, autorul
n'ar ști să răspundă decât că
s'a supus unei anumite dorințe
interioare de puritate, un elan
al evadării, deci voința de a se
părăsi pe sine, fără a preciza
dece vrea aceasta și ce tărâm
obiectiv năzuște să cucerească.
Deaceia, alege titlul pentru
poemă, cuvintele „febre
cerești”, nemăsurând geometrie
născocitoare și se mulțumește
cu atât. Impuls de procedeu
sugestivității, d. Bălan își alcătuiește
chiar un program de
elaborare:

Intr'o mare verde, cu făclii de coralii
Unde răsare insula necunoscută,
Scăldată'n cerneli de-afîntat și
livralii.

Să-și crească năucile poetul se
îmulă.

Acolo când rânile timpului cicatrizează,
— Isovoare de tăceri și vis curg;
Imbarcați pe nave de sidef mici
Vom fura aurul trist din amurg.

Pe marea depărtată fără nume,
Pirați fără teamă vom aluneca,
Să ne pierdem de noi și de lume;
— Alge inimile ne vor înfășura.

Mărturisim firește, că ne încântă muzicalitatea versurilor și nu ezitam să subliniem impresia de plutare fantezistă ce produce lectura. Este însă aceasta adevărata poezie? Poezia vieții autentice, apropiate, permanente?

Nu cumva riscul de a pierde chipul real al spiritului, pândeste dincolo de farmecul unei poezii elegante, dar imprecise? A discuta însă problema pusă astfel, înseamnă a face judecata critică a întregii mentalități contemporane, menționate în începutul cronicii. Iar d. Ion Bălan nu trebuie luat ca exemplu pentru o manieră literară de care nu e responsabil. Cel mult îl sfătuim să se păzească de a o adopta, lucru ce-i va fi ușor, dată fiind calitatea d-sale de debutant, precum și de talent cu semne deosebite.

CONSTANTIN FĂNTĂNERU

STUDIO TEATRUL NAȚIONAL: SUFLETE ÎN VALTOARE, PIE- SA ÎN PATRU TABLOURI DE AIDA VRIONI

Spre deosebire de mulți autori dramatici români, cari, în căutarea de subiecte, au speculat la maximum mediul mahalalez sau al orașelor de provincie, doamna Aida Vrioni a prezentat o piesă a cărei acțiune se petrece într-una din așa zisele case onorabile ale Bucureștiului.

Autoarea pornește de la premiza că în casele cu aspect atât de liniștit și de onorabil se petrec toate mizeriile care adeseori sunt rezolvate prin intervenția revolverelor.

Căci, în fond ce este piesa doamnei Vrioni? După părerea noastră, ne aflăm în fața dramatizării unui fapt mai mult sau mai puțin divers. Este vorba despre ceea ce numește în gazetăre „o dramă pasională”. Subiectul? Un soț, plictisit de monotonia vieții duce alături de soția sa, cadu în mrejele unei femei fatale, care, prin prezența ei continuă în casa lor, îi escită imaginația și simțurile.

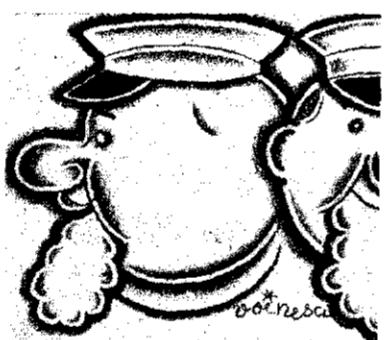
În primele trei tablouri, doamna Vrioni prezintă stările sufletești ale eroilor săi, pentru a putea motiva finalul oarecum neașteptat.

În cursul acestor tablouri, autoarea dovedește pricepere în mănăirea dialogurilor și al conflictelor, ceea ce nu ne împiedică să remarcăm și multe slăbici.

Foarte des eroii par niște simpli păpuși cari vorbesc frumos și cu floricele de stil, numai și numai fiindcă autoarea vrea să-i audă vorbind astfel.

Avocatul, de-o pildă, va exelama la un moment dat că nu mai putea suporta suferințele psihologice pricinuite de meseria sa.

„EVA ÎN VITRINA”

IONEL ȚĂRANU

TRAIAN LALESCU

Cronica muzicală

de ROMEO ALEXANDRESCU

SIMFONIA CONCERTANTĂ de DINU LIPATTI

La foarte scurt interval de vreme, compozitorul Dinu Lipatti a înțeles să răspundă pianistului, al cărui concert recent fusese o strălucită demonstrație, cu o prezentare nouă. O întrecere, aproape, între două ramuri de talent, între două desfășurări de evoluție, o întrecere greu de arbitrat, având în vedere câmpul bine separat de exprimare, al fiecăruia din... concurenți. Totuși, sensurile atât de independente ale celor două inclinări aduse artei, nu cred să fi împiedicat pe niciunul de a vedea că, în fiecare, Dinu Lipatti are tot atât de multe de spus, că evoluția acestui superior ineztriat și pregălit tânăr, este tot atât de nobil și viguros afirmată, și de data aceasta, în amândouă domeniile.

Simfonia concertantă mărturisește o vie bogăție de inspirație. Inventivitatea tematică se contopie cu aceeași armonie și contrapunctie care crează o mare mobilitate sonoră, o permanentă activitate sonoră, făcând ca muzica, dela cele mai capricioase desfășurări și până la cele mai contemplative din clipele ei, să nu cunoască stagnarea, monotonia, stăticismul. Chiar în timp ce o delicată cantilenă elegiacă se despletăște, în a doua parte a simfoniei concertante, muzica lui Lipatti rămâne activă, progresivă, trăind, evoluând, având întotdeauna și ceva nou de exprimat, și mijloacele de a o face, punând la contribuție cele mai variate mijloace polifonice și instrumentale. Este o calitate primordială a

muzicii lui L'patti și o calitate de preț în muzică.

Din punct de vedere ritmic, aceeași facultate de reînnoire îmbelșugată își dă roadele.

Scrisă pentru două pian și orchestră, simfonia concertantă folosește cu prematură abilitate resursele atât de felurite și de libere ale pianului modern. Ropotele sau picurările pianelor, învăluitoarele sonorități de simplă însoțire a orchestrei, promptitudinea și relieful răspunsurilor, sugestiile ritmice pe care le repercutază orchestra sau le primește din vocile ei, au totdeauna ecou expresiv bine definit, pornind din intenții formulate sigur și chiar în accentele cele mai temerare, cu consecvență și logică.

Tehnicește încărcată de dificultăți, accentuate în părțile extreme fie în prima parte, viguros construită și apărând ca o adevărată bază a lucrării, fie în finalul de șăgalnică fantezie și spirituale comb'nări de ritm și instrumentare, simfonia concertantă a fost redată cu brio și siguranță și deosebit accent.

D-na Madeleine Cantacuzino și d. Dinu Lipatti au creat ansamblului de pian, toată și justa valoarea așteptată de compozitor, obținând un succes categoric.

Am interpretat de asemeni cu foarte alacsa înțelegere stilistică și sigură temeinicie instrumentală, concertul de Bach pentru două pian și orchestră, căruia conducerea maestrului George Georgescu, atât de însemnată în apor și în compoziția d-lui Dinu Lipatti, s'a asociat în chip hotărâtor obșinerii unei execuțiuni superioare.

In loc de cronică plastică Ștefan Dimitrescu

de PAUL MIRACOVICI

Se împlinesc 8 ani de când a murit Ștefan Dimitrescu. Timpul — presărat de nevoi și necazuri — a trecut repede dar cei ce l-au cunoscut și cei ce l-au admirat nu au uitat figura blândă a acestui ales artist. Ne amintim de rândurile emoționante ale lui Tonitza scrise la moartea lui, rânduri în care evoca așa cum numai el știa s'o facă artistul, opera și prietenul. În cuvinte pline de conținută durere el a știut să lămurească tainele artei lui Ștefan Dimitrescu, să-i lumineze evoluția ca și aparențele neguri ce nu erau înțeleșe de public. Nu era nici o asemănare de temperament între Tonitza și Ștefan Dimitrescu dar amândoi prețuiau arta celuilalt. Ștefan Dimitrescu era un desenator în sensul cel mai bun al cuvântului. Lucrările cu care a debutat (Morții de la Cașin, Scene țărănești etc.) dovedeau cu prisosință aceste calități. Dar dacă lucrările din această epocă străluceau prin această principială însușire, celor de mai târziu, Ștefan Dimitrescu le-a adăugat culoarea care începuse să aibe din ce în ce mai mult loc în preocupările sale.

Conturate la început, formele căpătau din ce în ce mai multă viață iar contururile începeau să se absoarbă în negrul și alb al culorilor. Ștefan Dimitrescu, ca și Tonitza, Șirato, a răbit una din cele mai frumoase lectii românești.

Ștefan Dimitrescu a avut o viață bogată în experiențe, un artist care deși știa atât de mult meșteșug, totuși era însetat de perfecțiune nu ar fi lăsat niciodată pe cei tineri în făgașele înguste și tiranice ale rutinei sau ale unui comod scolasticism. Ștefan Dimitrescu, ca și Tonitza, Șirato, a răbit una din cele mai frumoase lectii românești.

Ștefan Dimitrescu, ca și Tonitza, Șirato, a răbit una din cele mai frumoase lectii românești.

„Morții de la Cașin”

ȘTEFAN DIMITRESCU

Nud

Stilul contemporaneității

(Urmare din pag. 1-a)

Cu totul altfel era revoluția visată de acei pentru care ordinea lumii este dependentă de voința omenească, dirijarea istoriei devenind o obligație de fizician sau chimist. Tehnicismul ultimilor își pune politic problema lui cum, uitând problema lui ce. Increderea în metode face să se negligeze substanța. Aducerea globului la un tip standard de civilizație, nivelarea lui artistică, socială, economică și intelectuală, n'avea nevoie de un stil, care să păstreze trează conștiința de sine-stării universului, a legilor structurii finaliste a lumii.

Cine a luptat împotriva unui stil al veacului, a luptat mai întâi împotriva ideii necesității unui stil. Rațiunea înlocuind valorile intuiției și fanteziei, înscamnă matematica substituită artei, spiritul geometric dărâmand tronul spiritului de finețe. Lipsa lui se chiamă civilizație. Mijloacele tehnice de a su-pune natura au distrus preocuparea de a o mai umaniza. Valoarea spirituală, umanistă a operelor muncii omenești e anulată de căutarea efectului mecanic,

scontat matematic, exact și impersonal. Secolul nostru n'a avut stil: arhitectura rațională a „buildings”-urilor moderne, mobila geometrică, constructivismul plastic, toate promovează rațiunea și valorile ei uscate, an-organice, cristaline. Dacă însă tendințele raționalismului ar fi triumfat, un nou clasicism ar fi fost inevitabil, și acesta ar fi fost din nou un stil, în stare să evolueze și să dea naștere altor stiluri. De aceea valorile rațiunii se găsec negate chiar dinlăuntrul lor, nu în numele voinței ori simțirii, ci negate pur și simplu, destructiv, fără înlocuire: constructivismul introduce haosul, contrabalanțarea rațiunii, rânduieții, logosului, tocmai pentru a deruta cristalizarea incipientă a unui stil. Lipsa unui stil în cultura secolului a voit-o cineva, în mână căruia se afla autoritatea și puterea de a impune valori culturale.

E peste puțină să credem că a voit-o „logosul larvar” al culturii însăși.

ION FRUNZETTI

CINEMA TRIANON: HOȚII DE BJUTERII

Această piesă, care vrea cu orice chip să fie poliștă n'are nici măcar scuze unei acțiune nostime de dragul căreia un regisor sau producător oarecare — potrivit dictonului „Amorul este orb” — să riște turnarea unui film.

Nu știu cum a fost primit de spectatori noștri.

Sunt aproape sigură că n'ar fi plăcut nici unui individ, pentru care lura de a vedea un film nu și-l poate permite prea des.

CINEMA CAPITOL: TINEREȚEA ȘI SUFERINȚELE LUI EDISON

Asistăm la un crâmpen din copilăria marului inventator, prețios intitulat „Tineretea și suferințele lui Edison”.

Vedem primele începuturi ale acestui fiu al Americii, născut la Ohio în 1874. După ce a fost vădător de ziare, învăț singur tipografia, cu tot diferendul pe care-l are cu șeful lui dela Grand Trunk Railway of Canada an Central Michigan.

Revenind la distribuția filmului prezentat de Capitol — pe al cărui prim plan stă Mickey Rooney — suntem curioși de a vedea dacă actuala lui creație va putea întineca pe cea a lui Spencer Tracy — din seria doua a filmului Edison — care în momentul acesta e, poate, pe un vapor ce, înfruntând mii de primejdii — vine din America.

Am văzut însă și câteva scene din partea a doua a acestui film care sper că nu se va numi „Maturitatea și bătrânețea lui Edison” cu Spencer Tracy în rolul titular.

Vom cunoaște deci și faptele din anii mai fericiți — ai celui care după inventarea telegrafului duplex, devine inginerul mai multor rețele telegrafice și apoi în 1876 proprietarul usinei Menlo-Park din Orange (New-Jersey) unde știm că a realizat parte din invențiile lui bazate pe diversele aplicații ale electricității.

Revenind la distribuția filmului prezentat de Capitol — pe al cărui prim plan stă Mickey Rooney — suntem curioși de a vedea dacă actuala lui creație va putea întineca pe cea a lui Spencer Tracy — din seria doua a filmului Edison — care în momentul acesta e, poate, pe un vapor ce, înfruntând mii de primejdii — vine din America.

ADRIANA NICOLAE

Universalia

Lui DAN

PRIVEGHIU

O stea murise în frământul de ziă,
aruncând letargia, ruina-tă răză,
Ingerii în arme cernite
la catafale au stat de pază.

Relieva stelei strălucia palidă,
atât de palidă că aurora o luă cu ea,
soarele a consumat-o în vâltoarea-i de flăcări.
O, steaua pe rug parcă suferea.

Ziua luase ființă din greu nepătruns,
faura lumină plămăia toate,
un copil e ziua, un mugure plin de gingăsie și taină,
apoi tânăr în vigori, o efemeră tinerețe de câteva ceasuri,
apoi ziua intră în a veteranilor veninată haină

Despre steaua ce murise nimeni nu știa,
orice știință era stearsă și dată uitării,
parabola rugului nimeni n'o știa,
cum luminase tâmpla și arcadele zării.

Și noapte nouă veni, sau poate
s'a întors dispărută, noaptea cea veche,
dacă e să ascultăm unele sacre înțelepciuni
care spun că multul e Una, fără pereche.

O noapte veni, Din înaltele candelii
cădea pietatea decât miedul mai dulce...
Frumusețea domnea, și nici într-un Domnul
sufletul nu cuteza să se culce.

Și în orbul nopții, pe cer,
se vădiră ale ingerilor statui monahale,
un aer funebru păzind, o palidă haină,
a stelei ce murise în aurorele rivale.

CALĂTORIA

Un inger codobele
din morți, din rovine,
la vatra mea vine:
Stăpâne ce te-ai închisur,
sunt pentru cine,
cin'te-a vrăjtit?

Si a fost un făcut
că n'am știut răspunde,
fără numai O,
Alei, Oloio.
Ah, cercam a m'ascunde.

Dar ingerul firav
a toate știutor,
era ca un isvor
de unde începea
Călătoria mea.

Se jucau astre sus,
ca în mări delfinii,
eu, pe apa luminii,
demult eram dus.

DIATA

Viața de urgență e legată,
jurată e stelelor,
mă rog în genunchi umbrei trudită,
să nu mă imite, să nu mă urmeze,
să mă lase relelor.
Ele, rugămintile, doar,
a o face mai pot, să abjure;
dar cugetarea îi spune mereu,
ca, tăcând, să indure.
Și, cu o furie nouă,
pe jeli și lacrimi s'astern
umbra mea. Până moare
cu fruntea în pecne.
La cetățuia crenelată de focuri,
la steaua cu metereze de foc,
judece-mi ingerii fapta,
Domnului, dogorător, la mijloc,
ii sărut dreapta.
O, dar cunosc de pe acum,
a nefirii diata:
moartea e o stare de fum,
viața de urgență e legată.

ÎN CER, ÎN ALT SAT

Un semn și te voi ajunge în ceruri
Zee Primăvară!
Sufletu-mi tulburat printre stele fi-va
căci din umbre mi-e sufletul fapt.

Vânt Vodă te-a îndrăgit,
cu suita bătând cel rogoz;
în lac de nunți s'a gătit.
Astra lună, frumoasă coz.

Acum ingerii vor veni,
pintene ducipalilor dând,
acum ingerimile vor veni,
în străie de mort, de comandă.

Mulțumim dumitale,
că bună recoltă de stele mi-ai dat.
Un semn și te voi ajunge
în cer, în alt sat!

ASCULTÂND CÂNTECELE

Nu e bine să stai,
pierdut în visare,
ascultând cântecele Poetilor.
Fugi, fugi de veștea muzicii lor,
dela primul acord.
Inima cântecului o roade
un Spirit, un oaspe temut:
o dorință, o vrețe te prinde
pentru lumina Tărâmu'ni Necunoscut.
Armonia toată,
dulei zile fericite,
val vârtej s'au dus
în hecatombe, în moarte clipite.
Spiritul m'a răpit
dela dulce amarul s'au al Vietii
și în cer m'a luat.
Fost-am Spirit și eu,
deși Partie să fiu,
în pravili mi-era dat.
Fost-am Spirit și eu,
dar plătind ce pret,
valeur, ce preț întuneceat!
Pe aripa incantației pluteam
spre ispita muzicii nemaiauzite,
în pesteră nopților luceau
lumile stălate.
Și suiam, suiam,
risipindu-mi sufletul printre ingeri,
în unison cu ei să cânt mă sileam.
La căderi nu visam,
nu visam la căderi, la restriste și frângeri.
O, nu e bine să stai,
pierdut în visare,
ascultând cântecele Poetilor.

PEDEAPSA

Te zdruncină plânsul în zori
și plângi de cu noaptea, pădure...
Face-ți-și salbă de sori
și jivinelor cu ochi de mure,
face-le-și spânzurători!

Pedeapsă ti-ai da, cea mai grea
când asceme strigoaicei trei;
lună, ce-ți făcu juminea de ramuri,
ca prin tepile tale s'o petreaci?
Si vântului, orcanului, ce nu de mult
în buimace cântări a vrut a-mi rupe
inima, o nisipele mărilor toate n'ar ajunge,
n'ar ajunge gura să-i astupe.
Si urâtului ce ar cerca
să-mi turbure limpegiara pajiste, iazul,
o, aceluia, urâtului aceluia,
frânge-i-și grumazul.

LOCUL ALES

Văd bine acum:
aureole poartă pădurile amarului meu,
tiare, ușor aurite, de fum.
O, în pădurile amarului meu,
pare că văd o defilare de ingeri,
pare că văd zămbind icone, mereu,
Lacrimă, te-am văzut cum luptai,
pe câmpia fetei abe,
lacrimă, la înghetat de o mie de ai,
cu doi ochi adânci și sălbateci
am văzut cum luptai.
Vino în abis, în chilia somnului meu,
acolo unde, fierbințile rugi îngânând,
stă pustnicul Eu,
și vedea-vei aureole și tiare și ingeri,
Nu crede că-i un depărtat Empirion,
nu crede că-i, în Prater, chivăra lunii,
ci crede, crede,
că-i aureola peste pădurile amarului meu

CULT

In fastul nopților,
la poale de codru,
stă filomela
și cântu-i ciudat.

Spune profetito dragostele apei
și luna ogindită în ea,
spune filomela estazele apei,
Chipul de o samă cu linistea sa.

E de tot dulce fiorul iubirii
sub prezidiu de lună, în cer fără pată,
luna pe care am nemurit-o
la sibile suind, în lumina treptată.

Săgete și spini fruntea i'ineună!
O, rele daruri păstra în paner...
Priviți! In al nopții sepulceru,
stele tremură, lumine pier.

PREA MULTĂ UMBRĂ

Peste marea mare și lată
în epe durerea să bată.
Dar în a stelelor za,
singurătatea iubire lucea.
Stele de-o samă cu spumele,
iubirea e'n voi numai cu numele.
Mormântul ei e săpat,
durerea inima i-a vulnerat,
Ea pluti-va pe coame de lună,
la Rafael ce harpa instrună.
Așteaptă! Face-ți-voi semn
bradule, mire solemn
Pădurea vibrată de plângeri
e'n umbră. Și nu văd,
o, nu văd coloane de ingeri.

NOAPTE MINUNE

De lună deplăns, căutam
isvorul luminatului sânge,
al aceluia ce curge prin vinele Nezamislitului și Neade-
varului;

el strălucește ca floarea mărilor,
departe, în al stelelor crug.
Dar mărcinele nopții aprins,
în răzvrăția mea chică s'a prins.
O, vreau să fug
dincolo de al stelelor crug,
dincolo de smălțuța cărare,
Sunt necurat ca să trec
prin loc unde Astrul feciorul,
a pus piciorul.
Mă voi întoarce, Iubire, în seara
din care plecat-am. O sete voi fi,
gura de vânt obraz sărutând.
La piatra mormântului am să bat:
auzi-mă, suflete blând,
Olăcari am ales ingerii doi,
simbole ale patimei mele,
ingerii doi: unul cu fata de chinuri cernită,
linistit celălalt, cântând către stele.
„Mort a fost și pierdut,
ingerii buni vor spune,
mort a fost și pierdut,
intr'o noapte minune”.

ACEI PE CARE MĂ POT BIZUI

O, dac'am locui
în pavilionul, în albul crinului,
sub egida seninului,
dac'am locui...
Din zori până'n vespere
spune-ți-voi despre
o iubire cum altele nu-s
Moarte, varvari, vie,
o, nu-mi pasă, vie,
Si mai mare e lor,
ca un lup hrăpitor,
vie, tot nu-mi pasă!
Cu noaptea mi-s rudă;
și cu cele vecine,
cu stelele fine,
mă am foarte bine.

TEAMĂ

Inseșoșatul de auroră
suflet, fătu meu,
să mor, să mor mă imploră.
Prin ceruri de Mart preluia fermecată
Era lui: ci fiu bun, mori odată!
Era ziua 'n zori, Pal inger pluti,
pe coarde pluti, lovindu-le 'n treacă.
Si luna de jad căzu ca un lacăt...
Mă bolnăvea păgăna pădure 'n răcoare;
ah, ce-ar fi dacă... ce-ar fi oare...
Prinse vântul în ram să se sbuciume,
prins-au să cânte invidiatele ape, silvestrele buciume...
Ah, de lumină tare mă tem,
sub regalul ei tare o duc greu,
suflete, fătu meu.

MORGANA

Câmpia locuită de morți
era peste deal, peste ape,
acum se ridică în aerul trist, cu luna deodată.
In albiturile ei vor să mă 'ngroape
morții rai, în giulgiul de ape.
Astrele iubirii, pururea tinere,
nu cunosc ofilirea. Ele nu se trec.
O, printre astre visam să petrec,
solv cerului fire-și să fiu,
lui, numai lui să mă plec.
Raiul chemam. Și-mi răspunde
câmpia locuită de morți,

brațul rigid care mă ia din viață
și a nopților togă de ghiță.
O, visule, visule rău te mai porți,
Mi-e sufletul incremenit în durere
și nici se gândeste să plară;
ei de o mie de ori ar dori să mă moară
și iară și încă și iară.
Câmpia locuită de morți
vezi-o, Morgana, departe, aproape,
când, mândră, peste deal peste ape,
când, rugătoare, la porți.

BRIAREU

Singur mă plimbam prin desime,
iluzionându-mă,
adresându-mi singur fericirii și respecte,
când auzi-am auzit
glas ca de zimbri, metalic, ascuțit:
Briareu!
Aici în desime nu-i nime,
tăcutele doar elocinți vegetale și ziuica și eu,
Ah, e codrul, titanul cu brațe o mie,
strămoșul codru e Briareu.
Și mi-a dat Domnul tovarășia setei nebune,
rubedenia vulcanelor crăpate de sete,
simpatia stâncei, a focarelor bete,
purtați pe buze munți de cărbune!
Ai băut a vieții și a morții frumusețe toată,
Codrule Mare, Briareu!
Dar gura mea e gură de cântec, fântână secată
gură de iad căreia îi e sete mereu.

CASTELUL INTERIOR

Treaptă cu treaptă
în lutul meu am decăzut.
Acum aud pasul purtătorilor,
un cosciug îndrumând spre groapa lui.
O, ai cui, ai cui
e cosciugul pe umerele purtătorilor?
Viața stelei dela sine se stânge,
din sine stoarce orbitoarea voință să moară,
în orbitorul sine se răsfânge,
lumina, sie-și statornică.
Dar viața și moartea-mi rătăcesc pe afară,
fără speranțe și departe de țară;
viața e mândră și moartea prea dărză,
ca tustrele voinții împreună
să facem un trup, un cerc, o casă bună
cu fereastră spre Soare Răsare.
O, sunt singur în lutul meu,
ascultând pasul purtătorilor
cu moartea mea pe umere, greu.

FĂRTAT

Birul ne-a fript, săraci suntem,
lună și stea pentru noi au pierit,
din via toată nici un arac
n'avem, Nimic, nimic
nici un pitac.
Noi valahii purtăm
ca Isus Impărat, comănac de spini,
Precista noastră nu are conduri de mătase
și doar în vis umbli pe velințe de crini.
Cerule își scutură
bulzii de aur în ciutură
și mari lacrimi, Cruce Ajută!
A Domnului sfântă familie
ingerii în mătăsuri și firuri,
ingerul putrezind în samur și cașmiruri
drumul către noi noi l'au uitat.
Doar un fărțat
binevoeste la casele noastre să măe.
O, e Vrăjmașul, e Ucidel' tămăe!

VRĂJMAȘUL A TOATE

Din est'amp ascult
ale nopții sentențe de aur.
O, prin ceruri smade,
Vrăjmașul a toate
a venit să prade.
Fugi invad'utule în strai de porfiră,
norule, peste podul înalt,
ca smeoaca, solomonarul, Vrăjmașul a toate
aproape-i, te ajunge.
Fugi în exod,
peste nemărginirile mării de stele
pe unde trec zeii în Hesiod.
Ce tristete superbă într'o noapte hazlie!
Pălăria Vrăjmașului luna o stie,
a purtat-o un ungar, cu pană, la Buda.
O, e pălăria uitată de frățane-său Iuda,
la piciorul salciei.

NESUPUS

Un arc în ceruri. Iacă
roibul cum fuge! Dacă
săgeata ne ajunge suntem pierduți.
Greime de ingeri s'a luat după noi,
soldătime de crâncene stele s'a luat după noi.
Inapoi rătăciților, inapoi,
tu iutele de picior, fiul regegiunii,
de răsul Parnasului, hoț al stelei polare
voi toți ca unul, Dati ascultare
semnelor noastre. Inapoi!
Aripații pușcași slobozită durda
și noi fugeam prin vis, către Turda.
Ah, bărbosul bădiță Mihai
era la ospete, în rai.

MIHAI

In acea noapte pedepsită,
să tacă, să zacă era pedepsită
dascălita noastră, creștina, vrabia,
Luna frumuseții astrale
invedera profanilor Taina.
Unde, lună, e sabia,
sabia ce băuse, atâta sânge dușman?
Și spune-mi unde își face vacul
buzduganul, sireacul?
Poate sus, la strălucit divan,
poate sus, la cer, Doamne fereste
pe ingeri la mir ii chitește.
Și blăstămatul și proclamatul Iacob Beuri, valonul,
ca un demon fuge din cort.
Adevăr spui că Mihai dormea dincolo, mort,
că a fost implinit sacrilegiul,
că smulsa e împărăteasa viță?
Nu stelelor, nu aveți de ce roși,
nici voi căpătâne le crită,
lefeții și pigmei,
sperjurul fiind trăsura voastră de căpitanie,
actul prim al catehismului vostru.
Vă sparle luminatu-i leș,
căci împăcătă ești omenire cu stricăciunea și moartea,
dar cu Invierea, ba.
O, Mihai de s'ar întoarce cândva..

UNUI POET

Un panegiric, pentru Noapte! Ofranda
poetului quasi adormit,
va fi primită.
Stelele, reci foarte din fire,
vă vor face onoarea să vă primească. Poete,
numindu-vă „cuscre iubit”
O singurătate absolută
cucereste umbra Poetului,
Nu vă dăstramați Umbră;
e ineleant să vă rupeți în bucăți, în pale de fum,
e ineleant să repetați o experiență, un drum,
In magicul târziu ingeri ceterași vor veni,
trecând zămbitori granițele absolutului,
ingeri cântând din alăută vor veni,
rafinat persoane încăreate de strălucire, tradiție și
slavă;
pe fruntea lor e petrecută
o canonică lumină gravă, de catedrală.
Fiți demn, cătați a nu elipi,
lumina teribilă se va inblăzni,
Să creadă ingerii că sunteți Legislator,
că deschilibrul vostru e trecător,
că orientările voastre sunt paralele,
scutindu-i de injuria unei afinități,
că miracolul vostru nu este ci ar putea fi,
să creadă că nu așteptați cu groază sabia lor demiurgică.
Și e de notat să nu fiți prea familiar totuși,
prea liber în cuvinte mari ca frunze de lotuși,
prea fără măsură în gesturi;
ele, necruțătoare se pot întoarce și v'ar lovi
cu insuțite puteri, v'ar putea nimici.
Ah, nu e aici paradisul eroilor
și nu confundați sinedriul ingerilor cu boema
și umbra voastră cu a Florentinului n'o inruditi.
Un panegiric pentru Noapte! In ceruri,
se înalță votivele arcuri albastre.
Și ingerii cupe înalță
în amintirea Domniei Voastre, Poete.

Glas de primăvară

Sunt mii, sau doar îmi pare mie,
— Când primăvara-i timpurie, —
Flori fără nume, prea frumoase,
Dar fără seamăn de sfioase.

De nu le văd o zi, mă dor:
Vreau farmecul culorilor
Inmirezmate, după iarnă,
Pe adânci furtuni să mi-l aștearnă..

Visând a rugă, din etern
Invoc surășul lor patern,
Căci le presimt în lut veghind,
Sărmanu-mi dor nebănuind.

Aprinsul dor al meu și-al Lui
Măziei Soie Soarelui!

Dela fereastră stau și-ascult
Cum caldul părintesc tunult
Imbie — ademenind și cheamă
Din încoșșur, din sân de mamă,
Plăpânde, florile-surori....

O, dor solar, înăbușit.
Prin ceasuri lungi, sub așteptare!

L'aud întâtu mai rar, mai lin,
Un plâns lung de alintare.
Un zvon de raze cristaline:
Apoi, cu 'ntregile fanfare,
De trei și de mai multe ori,
— În marea-i dragoste de flori —
Chemându-le pe fiecare
În parte, suflă'n trâmbiși tare..

Și, parcă-i o poruncă vie,
Imbold să crească și să fie,
Sărbătoreșcu-alăiu să vie!
Cât ceasul lor nu-i depășit,
Ca 'n ziua 'ntăiu, din vechiul răscăd.
Eurori de vis ce 'n daruri scad,
De veacuri lungi comora lor,
Cuteze toate! Ce fior!

Lăsând să scâtee'n afară
Un s'raiu ce încă n'a greșit,
Nimic, Suavele însășit,
Se 'nduplecă să mai răsară,
Aflând că în lume-i primăvară
Și loc sub ceruri nezărșit..

Uituce, târzielnice,
Curaj, o flori sfielnice!
Vă chiamă soarele... V'asteaptă, —
Cu grădinarul, orb de plâns, —
O rază'n ochiul meu mă deapăta
Și-un braț a rugăciune strâns....

Căci tot mai limpede 'n potire
Și 'n foi gingașe'nvinuire
Pătrunde... V'am temut legate
Ofrande noui, cununi bogate, —

Și, rob ce'n nopți v'am îndrăgit
Și 'n ziua v'am desamăgit,
Vă sculur slava sub cupole,
Dn lujer dragi și dragi corole,
Prin sângerări și-aureole!

STEFAN STANESCU

Tărâmurii neuitate...

de GEORGE DORUL DUMITRESCU

Pe aci va fi trecut, în ropotul fulgerător al arăbeștilor de Missir, careta strălucitoare a boerului Teodor Vârnăv, în fașteaza căreia un chip de o nespuză frumusețe surădea cu ochii moi și calzi, acelorași plămuri moldave. Va fi fost chipul îngereșc al demuazelei Mărioara Vasilescu, în fruntea trupeii lui Luchian, pronită spre tristul și înstrăinatul Chișinău de atunci, ca să-i aducă din Iași, odată cu „Florin și Florica”, „Piatra din casă”, „Harșcu Bocceașul”, „Craiu Nou”, „Nunta țărănească” și „Coama Chirîța” îmbăbăntărea scrisă a Bardului dela Mircești, precum și nădejdeja sa în „magica unire și sacra libertate”.

La Strășeni, în praagul orașului, carete s'a aprins din ea, în acordurile melodioase ale tarafului mult vestit, Lemis, din Bălți, coboară, nu se poate mai gingaș, sprințar și plină de iucuri, artistă. Poartă pe umeri blană de chiuclia foarte scumpă, straiu de peruvian în culoarea cerului senin — ca și ochii-i; botfiori lăcuțiți albaștri iar deasupra conului ridicat tare înalt — „o capricioasă clădire de pene, flori și cordelețe. Cu o față înflorită, ce vorbește mai tare ochilor ispitii decât alt” demuazele Mărioara a întins mâna ei înmănușată cu „mitene a jour”, pe care boerul Teodor Vârnăv a pus galant patru săruturi la șir, ducându-i degetul arător la cocarda tricoloră a fiștei sale de bon ton și de moare alb brodat cu picuței roșii, ca mai apoi, să glăsuiescă boerul, pușina dar minutate cuvinte de bun soz. Chipul îngereșc, cu rolunzimi ce strâng peetea albei flori de rug — dogorea, înarmă o privire luminoasă spre norodul aci de față, privire ce desmișdă inimile, înflăcărdându-le. Surzând cu farmecul ei cuceritor, o leacă stingerită, cum o piscuță albă, se rugă mai întâi să-i fie cu ierăciune zisele-i nemesășuște, potopie în vorbe și fără istov poate; iar mai la urmă îndăpătur fite, ca pentru o asemenea întâmpinare, vrednică de amintire, — „mă voui sărgui drept răspuns, tot un cântec; anume din „Cinel-Cinel”, Domnul Vasile Alecsandri vi l-a închinat, prin ofiul inimii mele, dumnezvoastră, frați basarabeni, având cinstea a vă spune — că nu uita timpul acela ce l-a făcut o tipăritură neștersă și a cărei suvenire sigură mai poate aduce un zâmbet pe veștelite buze, mai poate să descrețească frunți inourate”.

Am purces spre Chișinău a înfățișa plăcerii Domniilor voastre-vodevil, comedii, isnoave hăzoșe, care mai de care ghidzave și tarii noslime, cu succese fauloase ale dâmsului, „lenfat gâie” a nostru și slăvilul poet al neamului întreg... Este cu cale să arătam rânduiala domnului Alecsandri; numai din cei rodănoș. Și amândoi cunoșteam: v-ați gătit de ascultare. Așal măcar să zică cine-a zice... „Celelate le lăsăm în plata și bucuria Philanelor amoroase de scenă străină, ce le-ați videz disează teatr, în sală la Truți, înfățișate chiar din noi: „Ohhhh! nu-s de bon ton... C'est une chose, ma chère, horrible, une abomination!”... Vorba cea, zic eu d-voastră: „Pesemne n'ați băgat de seamă, că lui Jean îi zic Ion?”

Dar mi-ați ajutat inima, frați basarabeni și atunci — cântecul Când — „altă mângâiere mai vie pe pământ” nu-i, — cântecul făgădui:

„La Moldova cea frumoasă
„Viata dulce și voioasă,
„La Moldova-i dulce soare
„Creste floare lângă floare”.

Ascultând, vesilului Lemis i-a tremurat arcușul pe strune, ceea ce nu i se întâmplăză năicând. Teodor Vârnăv a început a plânge cu lacrimi mari... Avea vocea Mărioarei o însuflețire tare, acel turburător tremur.

Și dintre cei adunați s'a înălțat atunci un glas hotărât, dar stins, sțihuind... Lumea aștepta tăcuță. La isprăvenie, a pășit umil în fața artistei un omuleț țigărit, mic și olivit, „o figură originală și cromolită”. Adus de spate, ploconind-se adânc, omulețul țigărit grăi: — „Smeritul scriitor și singur scornitor — Gheorghie Păun!... Am pentru urea mea, duede Mărioara, și pentru Basarabia noastră stihurile mele:

„Prutul ista ne desparte,
„Apa areasta n'are moarte,
„Dar ne-om pune noi cândva
„Și cu gura l-om seca!”

Întoarcelle sărdarului Vărfolomei n'au cunoscut alte tărâmurii. Aceleași cărări bătute... Fusese mai la început umil și nevrednic ciubucar la curtea Domnitorului Moruzzi, în Iași, de unde porni într-o bună zi spre Chișinău răsfățului și băcheteșelii ce erau, se vede, sortite să-i ia să în cale. Butca hodoroșită și trei gloabe, vineși. Pesemne i-au purtat noroc, și gloabele și butca hodoroșită, de vreme ce desmățul Eteriei și dulcele surghiun al lui Pușkin în „această provincie tristă dar sfântă pentru sufletul de poet” găsesc ușile locuștii uitatului nemernic ciubucar, larg deschise. Decum Serdar i cu barba cenușie, ca a Râșnovanului... Balurile se în lamă, chiolhanurile nu mai conțeneșc, protipendăda căta s'o fi scurs pe aici, „prinși și boeri mari din Iași și București, au central de întâlnire în casa serdarului, unde amorțeau suferința prin veselie și petrecere”. Dar mai presus de toate, înflorea acolo șarsul de iocăniță al Pulheriței, fi-

că-sa, cu ochii în culoarea stinsă a albăstrelor. „Spierase tângul cu frumuseșle ei. Se iscaseară certuri, dueluri sângeroase între cei ce aspirau la favorurile sale, între cei ce fuseseză fulgerați de privirile Pulheriței”. Pușkin n'a lipsit; zadarnic pe cât se pare, căci fata era cuminte, ținea la rang și la neamul ei cel oropsit. Nu degeaba avea Pulherița chipul de iocăniță.

Plecuse Iacobici și puștil din jur i se părea de nepătruns, cu toate că soarele dăruia zilei o lumină mare; dimineață de vară, adăncă în văzduhul albastru, proaspăt în verde crud. Fata nu mai putea și cum vine vremea. Gândurile, făptura ei se aninai ca de o umbră poate, poate ca de un vis, de Iacobici Filipescu. Căltătoreau acum alături de el, două zile și nopți încheiate, spre unde-l mânău înima-i arzătoare, hotărârea-i nepotolită după sfânta dreptate care nu mai vine — pentru neamul lui cel oropsit.

Sbuiciumările pribeagului o turburaseră și pe ea luni de zile întregi. Din spusele lui, Pulherița înțelese că pe Muntean îl celuiau de steagul Domnului Tudor credință neclintită și că drumul lui era drum fără întoarce.

Il îndrăgise dela început și dragostea ei întemeiată pe o singură privire, pe o singură strângere de inimă, nu o desmintise. Cinstit și drept, Iacobici Filipescu, în seara de atunci i-a vorbit fără ascunzătură, îndelung; aducându-i necumpăniță dovadă glasului cald și vorbeli-dogoritoare.

Deacea n'a plâns Pulherița nici o lacrimă. Doar — a spus o rugăciune în gând. Și sărmănică, inima ei, strângea ascultându-l, nespuză fericire, izvor fără de moarte.

Ea se gătise scump — pentru ei ori pentru despărțire? — cu zavelca în culoarea zarzărei — adăruirea părintelui său — adusă din țară, dela Iași și tot de acolo, după obiceiul Săsoacilor, o horbolă înșpurată alb, de sânguică, în jurul gâtului plinuț ce-i făcea obrazul și mai proaspăt. Se pieptănase în codițe împletite iar mijlocul i-l ceruica cingătoare de pătate.

Era o noapte domoală atunci, urcând ea o scară la cer, înmăscată, de se deschid florile și a minune și a dragoste. Locul lor dinaintea tainuț, în precima sfântei bisericuși Mazarachi, pe colnicul de unde purcede mai întâi primăvara albastră deasupra tângului Chișinău. Iacobici sfârșise locul și ea se supuse vrierii lui.

Și-aduce aminte și-l are întreg în față: chipeș, în vestmântul lui aspru, cărămușiu, cu obrazu-i smed, golit de sânge dar frumos; pe cap, calcă de miel și pe piept — scuteinic — două orduri muntești. Numai triștețea vorbelor îi era rău prevesititoare, ca din altă lume; Iacobici Filipescu purta dadesuptul țambaruului, în dreptul inimii, brodată cât o inimă, flamura pentru care trebuia să moară: pe o bucată de sasir alb, zugrăviți în fir

și mătase, binecuvântând pe deasupra norilor, Dumnezeul nostru și Iisus cel dulcea și cel blând, cu chip omeneș și crucea patimilor sale. De-a dreapta, Sfântul Mucenic Gheorghie, de-a stânga Sfântul Teodor Trion; semnul Țării la picioarele lor: o ramură de stejar încununând sborul neînfricat al vulturului. Și încă, jos de tot, mai era scris: „Tot norodul românesc — Troiță de o fînță — Cu puterea te cea mare — Nădejde de dreptate — Pe tine te proslăvesc — Trimite-mi ajutorință — Și din brațul tău cel tare — Acum să am și eu parte”. — Ghenuar 1821.

Din moceala tângului nestrămutată se ridicase pe negândite rășbind ca un chiot, năpădul Eteriei și viermuiala oamenilor de toată mână și toată seminția.

Mai cu osebite berbanți paicari, porniți, cum le este năruval, într-o asurzitoare larmă. Incurcă drumul chiar pe margini de pavă gălăvețorii, cu privire vicleană. „Iudui din născame și evghenisi din cap până-n călcăie”. Impănăși, băntându-se cu palma în piept, știu toate câte sânt, netăgăduiți: mersul lui toale, firul vieții, zodia omului. Ghiceștea în soare, ci-țeștea în stele și întoarce Fanariul morțul dela groapă — pentru cine are vreme să-l asculte... Bărbat mintos și meșter fără păreche, la o adică, dacă vrea, che-zăsuște obștii și cristei fripti! Chiar așa! Și chihălela asta de farafasăcure nu mai are centăine.

Câte un părțit de coropcar, ogărjit, trând de azi pe mâine, ruginit în rele, cu serhalăcul ros și ceasirii peticiți ei și mai și. Calcă a polcovnic și nu-l dai de nas. Semeț, întră în vorbă și-și uită de treabă. Pe tableaua blămuită, spânzurată de gât, ținse în soare, colbăite ca de un veac, podobebele muieșezii, neprețioase găteli, le-a bătuț Dumnezeu: bășmăluțe turcești, nasuiri de cristal, copci, lese, cenghere vârștate, căpătăie de concu, gămălii, și un biet surguicu, mai mult jucărie, cu pană de curcă.

Cuvântând, face spumă la gură, chișmolind-se ca pe jertlec, de-i dărdăia pe cap fesul mic împodobit de floarea nărmăize lucrată din ibrășim.

Nimeni nu înțelegse o buche. Paicarul nu ia seama, toacă înainte, zise și neșeze, vărșând sudori, șiroașe dealungul nasului cât un parmac de mare, până sub mustăcioara surșie uscă cu sân de lumânare și alună ară. Mai la urmă se închină cu piecaciune, așteptând aplaudela public. Zadarnic. Gloata de căcă-gură îi întumăz spatele și-și vede înainte de alivanda prin tâng.

Mai deunăși îi fierbeau la gură valurile minciinoase — pieritu-le-ar fi numele să le fie: Cum că Eleria?... Păineea, cuțitul sarei Europei, toate la un loc — Eleria!... Ac de cojocul Turcului, slobozenia no rardelor, dacă nu mai trage una hăisă, altu ceală... Cât frumos și dreptu-ar fi în lumina Fanariului... A bună dară: mersul Moldavei în obăduirea lui Pendecă, până la înscăunarea prințului Gheorghie Cantacuzino — numai miere și lapte... Știu este!... Mai vârtos încă, Caravia, Duca, Rizo, Schina... Ihl!... Caravai! Apoi să nul elendiseșii? Albaneș, neabi-nez, cum se vâmiuță vorba, viclean au nu, socotează fiestece ce i-ar putea sta pledică? Ali Pașa din Anina?

Și încă mult de alde astea, lăudăroșonii scărmave, precum iarăși știu este, la neamul lor de pelicari și pezevenchi.

Mugi atunci, pe dată, alături, Sandu Micăușul, staroșe de iznăfuri, boarș nutaș prin părțile Orheiului, munte de om. Zdrăvan și la minte și la pumna. Mugi — (întocmai așa) — și-și făcu, înghiolind, părțile până la urechea Grecului. Cunoscut, om mare de inimă, cu spusă notedă și dreaptă, fără prihană, nu stețe deloc cumpănă Micăușul; pe neocolite, începu plin de năduh, „Dunăre de mănoș”:

— „Șasezecișe mânia de trepăduș... Cuvânti numai în tălcure, pail ca Beizadea Mitică... Carevasăzică lapte și miere ocărmuirei Albaneșului!... Dară chinurile, cu lacrimile, au povara — le-ai uitat chir Svârșug? Și durerile câte au fost... Că ne-au coșit și ne-au bătut, și ne-au pus la plug ca dobitoacele — tălharil!... Uitatu-le-ai?... Lapte și miere, boarș cărciobaș?... Cât dinspre Cavadia, nu te proțopi, avuserăm și noi veste. Priviza vicleană îi dă pe față, ușure, inimă-i de căine: citești în tadul ei toate fo-

de c...

de c...

de c...

de c...

de c...

In scena întâ, din Hamlet, Bernardo, unul din cei doi soldați cari fac de sentină la turcul castelului, se miră de sosirea lui Horatio arătând că nu se aștepta să-l vadă, îl întreabă: „Cum. Horatio?” Horatio îi răspunde oarecum noprietenos: „Cam el!”.

Replia are o deosebită valoare atât din punct de vedere al gândirii lui Shakespeare cât și al interpretării în teatru.

Horatio zice „cam el” cum ar spune alți oameni, este „cam” bun, este „cam” amar sau sunt „cam” obositi. Ceeace înseamnă că spiritul lui complex, nu era în întregime acolo și deci se gădea în altă parte, la lucruri cari îi frământau ființa. Shakespeare vrea deci să ne arate felurile stări sufletești prin cari trece Horatio.

Am putea crede că se gădea de exemplu, la amintirea prințului, la vree problemă filosofică sau de stat. Dar citind mai departe ne dăm seama prin ceeace spune Marcellus, a doua sentință, că Horatio se gădea la umbra care apare în fiecare noapte și despre care îl povestise cei doi prieteni: Bernardo și Marcellus. Este preocupat de deslegarea misterului, vrea să știe rostul fantomei. De aceea Horatio îi răspunde la persoana treia „cam el!” Căci Bernardo pretinde prea mult când cere lui Horatio să fie TOT, în „întregime”, acolo. Horatio nu crede ce i s'a spus despre umbră, ci vrea să se convingă el însuși. Și această convingere constă în a o vedea și a vorbi cu ea. Concretizarea acestei dorinți ne arată că Horatio este o fire voluntară, de-

cisă să nu-și lase cunoașterea dependentă de agitația sufletească.

Vrea să știe ceva precis și să nu rătăcească în tot felul de închipuiri. Căci Horatio își dă seama că dacă există într-adevăr o umbră care apare, în ea nu poate să fie decât aspectul și manifestările unui mister care nu este străin de o divinitate prezentă ca principiu activ în viața omului.

De aceea ține să afle misterul prin vorbire. Adică prin acei organe propriu omului în cunoașterea. Vorbind cu umbra vorbește cu însuși misterul. Căci numai după ce va vorbi cu umbra, va putea să fie el întreg și complet. Nu va mai fi „cam tot el!”. Că vorbirea cu umbra e posibilă, Horatio nu se îndoiește, deoarece el știe că Dumnezeul a lăsat limbajul ca un instrument cu ajutorul căuia omul tălmăcește voințele divine. Nu putea să se îndoiască, nici să admită sub raportul acesta posibilitatea unei înșelări. Horatio este sigur că în momentul când umbra va apărea, el s'ar aduna cu toată ființa lui în conversația pe care ar avea-o împreună. Că este așa, Shakespeare ne arată prin versurile pe cari le spune Bernardo indicându-ne momentul de apariție al umbrei. Informându-ne că umbra apare la ora „unu”, de fapt ne instruește asupra unui element mult mai important și anume asupra unității pe care o produce apariția umbrei în spirițului celui cărui ea se arată. Dovada este însăși faptul că abia pronuță acest cuvânt „unu” și umbra își face apariția chemată parcă de o forță magică.

Lucrurile se petrec parcă într-o singură mișcare. Apariția umbrei produce

acel „unu” adică unitatea din sufletul lui Horatio:

„Când se-azeza bătând chiar „unu”... Tăcere! Sst! Tăcere, uite-o iară!”

Pronunția cuvântului „unu” ne lămurește dopln asupra replicii „cam el!”. Umbra era nevoia de unitate pentru Horatio. Apariția ei îl întregeste, îi face să fie unul singur.

Evident că această interpretare în jurul replicii „cam el” și în jurul apariției dela ora „unu” a umbrei, va fi socotită de către cititorii poete prea specială.

Dacă însă cititorii sunt actori cari ambiționează să joace în Hamlet, ei nu ne vor acuză de subtilitate, ei vor trage un folos din analiza noastră. Filosofia din Hamlet, oricât de specială, trebuie înțeleasă și asimilată de către aceia care vor să reprezinte pe scenă personajele agitate de misterul umbrii și prinse ca într-o pănză de păianjen în atmosfera de taină răspândită în jurul de prinț Hamlet. Scena la care ne referim se desășoară făcă ca prințul să fie de față. Ceeace înseamnă că chiar în lipsă totul se potrece sub influența lui. Ceeace înseamnă iarăși că într-o dramă ca Hamlet toți actorii chiar și cei cari dețin roluri secundare trebuie să se arate înțelegători, pătrunși prin urmare de misterul ce se manifestă în jurul lor și al cărui protagonist tragic este prințul. Efectul acestei înțelegeri în sufletul personajelor considerate ca oameni reali este o simpatie deosebită față de prinț, iar considerate ca roluri, este că actorii vor colabora în mod solidă cu titularul la o înaltă realizare a reprezentării.

Vlahuță dramaturg

de ALEX. BOJIN

Pentru conturarea mai precisă a personalității lui Vlahuță, manuscritele, ce ne stau la îndemână, deocamdată, sunt de un real folos.

Pe foi îngăbenite de vreme se citește cu multă ușurință scrisul tremurat al poetului în nervul inspirației.

Ceeace trebuie evidențiat din acest material, încă nedescos la lumină, este o dramă istorică, „Vlad Tepeș”, în 4 acte, ultimul neterminat. Personajile principale sunt: Vlad Tepeș, domnitorul muntean, Pârșiu prim sftinic, omul cel mai de încredere și cel mai cinstit, din cei ce se află în jurul domnitorului și Vichentie, un preot.

Piesa se poate încadra în curentul sămănătorist, care, la începutul acestui veac, deslănțue o puternică luptă în domeniul literaturii, pentru afirmarea etnicității noastre, împotriva oricărui curent străin ce tindea să se înrădăcineze aci.

Ideologia sămănătoristă își propunea să ne înfățișeze un om al pământului, un om al instinctului teluric, deoarece era insuflețită și fascinată de un ideal politic determinat.

Sămănătorul a avut viziunea magnifică a pământului românesc, de aceea omul sămănătorist e omul pământului și omul naturii. Sensul acestei creații e local și subordonat ideii politice.

Când a scris această piesă, Vlahuță era pătruns de doctrina sămănătoristă, care presupunea deci numai două izvoare de inspirație: trecutul istoric și viața țărănească. Cel care scrisese „România pitorească” și „Din trecutul nostru”, vedea trecutul populat cu oameni vii, ca un torent de viețe ce se prăvale spre cei din prezent; vedea generațiile străns legate între ele, atât cele din trecut cu cele din prezent, cât și cu cele ce vor veni. De aceea piesa cuprinde versuri ca acestea:

Credința care leagă pe cei ce înu mai sunt De cei ce nu sunt încă

Nu-i un vestmânt să-l schimbi. Ea e ființa noastră, e sufletul Acestui pământ bătut de valuri.

Această credință, acest suflet nu e nimic altceva decât mitul sângelui, care circula ca un simbol al permanenței vii, în tristețea mării treceri. Prin acest suflet, sânge, Vlahuță vedea o tradiție și spirituală și biologică. Sângele e cel care trece și care totuși rămâne. El stă la baza vieții celor care trec, legându-se și înfrățindu-se prin el.

Iar în versurile:

Din cer imi sorb lumina Țăria din pământ.

Se vede tendința arciurii covilurului de azur al cerului, al bisericii, peste stanția etnică, tendința care a devenit problema centrală a mișcării gândiriste de mai târziu.

Ceva din militantismul literar al ideologiei lui N. Iorga l-a făcut pe Vlahuță să vadă în scriitor, în om, numai o cliptă în devenire, iar opera lui să rămână ca o veșnică sămănță:

Sămănătoru-i cliță Sămănă-i veșnicie.

După raportarea la acest fond ideologic, care formează unica platformă spirituală a lui Vlahuță în această piesă, e normal să ne așteptăm să ne înfățișeze în persoană lui Vlad Tepeș, un domnitor iubitor de masa cea mai însemnată, cea mai caracteristică și cea mai curată a neamului nostru: țărănimca.

Conflictul ce se naște și devine așa de acut, la un moment dat, între Domn și boeri, care erau obișnuși să-i recruteze pe abștaoate a poporului, se izbesc de crunta împotrivire a Domnului. Tepeș dorește război cu Turcii, decât să înstrăineze sânge românesc. Cereza, o jertfă mai ales din

partea boerilor pentru salvarea pruncilor celor proști dar mulți. De aici un conflict puternic din care Vlad Tepeș ne apare ca un bătrân stojar ce s'a alimentat secole întregi din seva pământului românesc și care își îndoar ramurile la orice adiere a vauetului neamului său.

Transfigurarea istoriei de către scriitor e evidentă.

Dar el dorea să scoată din trecut nu un ideal politic și social, ci un fond de moralitate ce îmbrăca în lumina sa toate figurile istorice ale neamului nostru.

Acest fond moral ar putea fi un permanent rezorvoriu de alimentație, pentru crearea unei lumi viitoare, pe care poetul o vedea clară în optimismul său, a-zărătă numai de misionarismul scriitoricesc.

S'ar putea spune că există în această piesă și ceva din reflexele unei ideologii politice democratice. El care scrisese:

Minciuna stă cu Regele Îla masă,

e stăpânit și aici de aceeași ură, cum a fost stăpânit de altfel totdeauna, împotriva lichelismului și a spinărilor de gumilastică din jurul celor atotputernici. În contrast cu vremurile din timpul său, când Suveranul nu putea să ia contact cu realitatea românească, ține cu orice preț să ne înfățișeze un Tepeș bun cu cei mici și harnici, dar crud cu boerii.

Ironie a soartei. Și-a ales tocmă pe Vlad Tepeș ca să dovedească prezentului său că toți stăpânii din trecut cunoșteau pe cei conduși, simțeau cu ei, luptau cu ei pentru stabilirea unei bune stări comune.

Calitățile ce decurg dintr-un fond încheat pe linia adăncului curent tradiționalist și din forma ce ne face să vedem în orice moment calități stilistice deosebite, ne face să regretăm că nu a dat literaturii o piesă terminată.

Data precisă la care a fost scrisă încă nu se poate stabili.

WIETRINA EUROPEI

Note italiene Note românești

„DOVE SONO I GIOVANI?...”

(Unde ne sunt tinerii?), se întreabă într-un răspuns dat anchelei asupra Universităților și culturii, începută de „Prinato”, binecunoscutul *Mario Lupinacci*, scriitorul cel mai preocupat de problemele tineretului, din Italia. Literatura tinerilor, constată el, nu e lipsită de spirit. În revistele lor ingredientul acesta prefăcându-se cel mai puțin, Judecând după ce definite, îndrăzneală, dogmatism, etc., arată că tinerii știu bine să-și cearce pe străzi. Insa circulația lor este determinată să urmeze docilă și tăcută la orice răsurce, cartea sau plăcarea indicatoare a sensului.

La dreapta sau la stânga ține carul culturii celor tineri. După cum vrea acarul metropolitanului. Traectoria lor pe care și-o vor cu toții filanda și orbitoare ca a unui meteor, este în fond urșă dinaintea și mișcată pe liniile de tramvai ale tradiției. Aceasta nu poate furniza, după *Mario Lupinacci*, nici un indiciu pentru temperatura culturală a universităților noastre. Nu există, după el, sponțienitate a tinerii în politică, în artă, în literatură, or și în pictură sau teatru. În pictură tinerii promovează un „diligent conformism”, așa cum în orice manifestare culturală tinerii „au lăsat, cum se spune, *acasă*”, ceva.

Necunoscând ei pe acest „ceva”, tinerii nu pot ști în ce măsură cultura extraversitară influențează pe cea universitară și invers.

Răspunsul pare că și l-a găsit curând *Mario Lupinacci* și odată cu el și nașul. Cineva care semnează U. I. un articol cu același titlu din *Roma Fascista* (An. XVII, No. 18, 27 Martie XIX-1941), caută să considere „obiectivitate” problema, deși și obiectivitatea lui poate fi suspectată, făcând, cum însuși mărturisește, parte dîntre tineri. Argumentul său principal, este, textual: „Dacă *Lupinacci* ar avea dreptate, o întreagă generație, a noastră, ar fi calificată ca falită; și vina fundamentalului ar sta, nu mai e nici o îndoială, în cea cauză externă ce se cheamă Fascism. Acuzatia e gravă...”

Autorul ascuns sub inițialele U. I. conține remarcabile observații, cunoscută și de *Lupinacci*, pe care unele reviste ca „Prinato”, „Critică Fascistă”, „Civiltate Fascistă”, etc., o acordă anumitor voci tineresti în concertul spiritului ai Nașului.

Există un răspuns mai direct, scrie U. I. pe care tineretului italian îl dă *Lupinacci*, cu privire la spontaneitatea sa, cel puțin într-o privință: prin înrolarea sa voluntară în armată și prin contribuția sa de sânge, vărsat în masă,

și de cei mai buni, lăsând documentul unei simțiri conștiente și elevate, care primește dela sacrificiu o consfințire definitivă, irrefutabilă.

Obieclii că aceasta ține mai mult de acțiuni decât de cultură, și se poate răspunde prin observația că amândouă tind să realizeze sublimul pe teren omenesc, și că dacă una îl realizează mai bine decât cealaltă, e peste puțință să nu profite domeniul contrar.

E și normal, scrie U. I. să fie utilizat dela tineri nu apurtul intelectual, ci d'omnismului vârstei.

Dar un ferment ideal era viu și urgent la tinerii mai cultivați; și se manifestă în foii tineresti și în reviste politice cu o pasiune și o seriozitate care nu merita propriu zis să fie trecute cu vederea de nimeni. Doctrină, polemică, cultură, artă și religie, tehnică și acțiune, iată domeniile asupra cărora se îndreapă interesul tinerilor.

Este desigur un păcat artistic să-ți „uți” *acasă* personalitatea. Insa tineretului, încredător în puterile sale culturale, nu poate lăsa să se uite că este născut pentru a fi sacrificat.

Generația viețuind într-o epocă de tranziție, în care nedefinitivul, efemerul, neantul, își arată la fiecare pas efectele. Călare pe linia dintre o cultură muribundă și totuși instaurată triumfător pe

catedre și în Academii, adică acolo unde există sigiliul oficialității conștrângătoare, deoparte și o cultură care se naște, dar încă surd combatută și respinsă cu toate că nici măcar încă bine delimitată și sigură, pe de altă parte, tineretului n'a avut maeștrii. Unica lumină a tineretului italian, scrie U. I., este Mussolini, conditor politic, dar și maestru de viață și cultură.

„Noi tinerii”, continuă el, am fost până azi legații între residuurile vechii culturi și instinctul celui noui, care era în noi: germinarea. Astăzi clarificarea este deplină lăuntric. Astăzi putem jurca. Dar trebuie să ni se acorde timp, pentru că nimic nu se improvizează. În materie de cultură și creațiile cele mai trainice sunt numai rezultatele unei maturități perseverente.

„Dar noi ne cunoaștem, sună spusese sale mai departe, ne cunoaștem între noi. De ani de zile urmărim fiecare drumul celui-altul... dela o scriere la alta, dela o carte la alta. N-au venit încă operele rezumativie, semnificative și suntem încă la eseu, la încercări? Nu importa. Vor veni!” Și nu va avea importanță dacă se va întâmpla după ce *Lupinacci* își vor fi crocnițat injuriile.

CORNELIU POPP: EU ȘI STATUIA MEA

Printre ultimele cărți apărute la „Cugetarea” se găsește și romanul *Eu și statuia mea* semnat de d. *Cornelia Popp*.

Indicațiile pe care autorul ni le dă relativ la împrejurările originale în care a luat naștere povestirea d-sale, constituiesc pentru lector un paravan în dosul căruia d. *Corneliu Popp* se ascunde cu abilitate și de unde conduce firul narațiunii. Este interesant, într'adevăr, felul în care își zugrăvește propriu-ia viață un pensionar de ospiciu, uneori cu aparența de-a fi mai sănătos decât mulți dintre desechilibrații ce se bucură de libertate deplină și în m. Nocturnă căroră sunt obligai să trăim. Ii trebuia autorului o justificare pentru delatarea unor adevărați spuse fără menajamente, pentru înțelegerea și acceptarea atitudinilor cutezătoare, dar nu mai puțin interesante ale eroului său, și a recurs la serviciile unui biet nebun imaginat, confecționat după cele mai alese rețete ale imaginației, liberă să vadă așa cum îi convine dincolo de limitele convenționalismului ipocrit.

Încercarea d-lui *Corneliu Popp*, pornită dela o ghiduse fitecune mentală și brcdată apoi, aproape în întregime, pe date din cele mai concrete, a căruște pentru autor o experiență de plăcută surpriză, descoperită la sfârșitul celor două sute de pagini scrise cu desinvoltură și înțren.

„LITERATURA-DESFĂTARE?”

Da, desigur. Dar desfătare înaltă și gravă, înșorată nu din satisfăcerea unei curiozități fără semnificatie sufletească, ci din cultivarea singurelor facultăți umane cu adevărat nobile: instinctul, sentimentul și voința cunoașterii”. Este răspunsul pe care d. prof. Easă Munteanu îl dă întrebării „Ce este literatură” în general, — aceasta în cadrul unui interesant și luminoș studiu intitulat *Sensul și interesul cunoașterii literare, publicat în numărul pe Martie al revistei Fundațiilor Regale.*

În același număr colaborează d-nii: *Horă Furtună: Caliban; Ion Sân-Giorgiu: Spiritul german în literatura română; T. Arghezi: Un psalm; N. Petrușcu: Carmen Sylva; Emil Botta: În grupa leilor; Mihail Călarianu: Turturică Georgescu; Jean Racine: Mitrădate* (tră-

ducere de *Emil Guilian*); *Al. Iordan: Priore Jugur* (asupra opereii *Carmen Sylva*); *Guillaume Apollinaire: Maria* (traducere de *George Dumitru Pan*); *Al. A. Phlipptide: Imbrățișarea mortului* (II); *Perpessicius: Jurnal de lector*; *Al. Dima: Ideile estetice ale lui Vasile Pârvan*; *D. M. Pippidi: Incepăturile critice literare la Greci*; *Vladimir Stărescu: Introdúcere la opera lui Calistrat Hogoș*; *Serban Cioculescu: Un mare nedreptățit: I. Codru Drăgușanu*, etc.

F. W. FOERSTER: ȘCOALA ȘI CARACTERUL

Cunoscutul filosof și pedagog german *Friedrich Wilhelm Foerster* are una dintre cele mai bogate în rod contribuții în domeniul pedagogiei, în ultimele decenii. Aritudinea înțelegătoare față de noule direcție de învățământ, puse timid de alții cărora s'a adăugat impetuozitatea și clara sa îndrumare pe căile aerisite ale unei școli bazată pe realități și largă respirație, a făcut din *Foerster* un nume de mare autoritate printre îndrumătorii de toate gradele ai tineretului de pretutindeni.

Școala și caracterul, studiu temeinic al pedagogului german apărut la „Cugetarea” în traducerea d-lui *Cosmăntescu*, pune în lumină importanța esențială a caracterului, fără de care nu se poate concepe rostul învățământului. Lipsit de transformatorului acesta ideal, caracterul, oricâtă cultură am îngrămădi în individ, el va rămâne doar un aparat de înregistrare, sterp și rece. Va avea, poate, aspectele omului privit din afară, dar complet lipsit de semnificație.

Cartea aceasta, scrisă cu dragoste pentru îndrumătorii și cei de îndrumat, își merită locul în biblioteca oricărui intelectual.

„FAMILIA”

Apărut cu mare întârziere, din cauza stricăciunilor provocate tipografic „Universul”, în timpul rebelunilor, caetul pe Februarie-Martie 1941 al revistei „Familia” aduce un vaiaz și interesant material.

Din sumarul acestui număr dublu reținem: *Ion Samarinanu: Reflexii asupra poeziei și poemului în proză; Ludovic Dăuș: Erzebet Bathori; Victor Ion Popa: Vinerea Pațilorilor pe Creș; Ion Pillat: Sonete; Octav Șuluțiu: Ion I. Rogan.* (Figuri transilvane); *Ion Ojop: Trei sonete; Pan M.*

Vizirescu: O aventură napoleonică; I. Dimulescu: Lecție de geografie; *George Teodoran: Jurnal ardelenesc; Vasile Netea; Ilarie Chendi către Marica Cuntan; Ion Potopin: Tara de peste pădure*; etc.

Croniclele sunt semnate de: *Octav Șuluțiu, V. Netea, Marieta Popescu, Ion Samarinanu, Victor N. Ciapa.*

IULIU ENESCU: LUMINI RATA-CITOARE

Apărut, în excelente condiții tehnice, la tipografia „Ardealul” din Cluj în cursul anului trecut, când acest omaj nu era încă despărțit de patrie, volumul acestor poezii, aduce aroma tare a poeziei ardelene, dirze și totuși suave, de altădată. Dacă n'am ști că autorul volumului de față a trăit, a suferit și-a cântat odată cu *George Cosbuc* și *Octavian Goga*, am fi tentați să credem că ritim versuri gen *Goga*.

Adevărul este că poeziile acestuia au fost scrise și publicate acum două-trei decenii, prin diferite publicații ale vremii. Cu a-

ceastă precizare, aceste „Lumini Rata-Citoare” își păstrează întreaga semnificație și frumusețea veiterată.

Iată sfârșitul primei poezii intitlată „Morarul”:

Ai lui: o parte-s duși în „Tară”,
Iar ceialaltă stă sub gîie
Și singur a rămas de strajă,
La moară tristă și pustie...

C. POSTELNICU

G. I. BRĂTIANU: DIE RUMÂNISCHE FRAGE

Departee de a fi realizat, în 1920, unirea tuturor Românilor, statul românesc a trebuit să lase în afara granițelor sale, numeroase elemente curat românești: 1/2 milion Români peste Nistru — în actuala republică moldovenească din U.R.S.S. — 300.000 în Iugoslavia, 120.000 în Bulgaria, 100.000 în Grecia, 60.000 în Albania, 50.000 în Ungaria.

Occuparea Basarabiei și Bucovinei, după ultimatumul rusesc

din Iunie 1940, a pus sub stăpânirea străină peste 3 1/2 milioane Români, pretențiile ungurești fiind în parte satisfăcute prin arbitrajul dela Viena, peste un milion de Români, distrugând astfel un echilibru etnic, istoric și economic, ce nu poate rămâne mult timp în această formă.

La aceasta se mai adaugă populația din Cadrilaterul cedat prin acordul de la Craiova, Bulgariei.

Români mai sunt însă și în Iugoslavia — mai bine de 250.000 — așezați în Banatul Sârbesc, pe valea Dunării și la Gura Timocului.

„Oamenii de stat care vor trebui să reconstruiască Europa din 1940 nu pot comite aceiași greșală, care ar purta în ea răspunderea unor consecințe grave atât pentru ei înșiși, cât și pentru viitorul lunei civilizate” — termenii d. Gh. Brătianu această scurtă și luminoasă prezentare a problemei românești, care și astăzi încă rezolvarea justă.

Lucrarea a apărut și în limba italiană.

ZOOLOGICE

Răsfodina colecții de mai re vechi reviste ai deseori piacută bucurie să dai de câte-o crâmpeie de proză sau de câte-o poezie care te-a încântat sau — cel puțin — te-a reținut în clipa în care tuai revolta dela chioscul din colț, revopspăți și intrucâtva caldă. Și-apoi mai sunt nume. Nume înmormântate sau uitate, nume care s'au dus de mult. Însemnarea de astăzi o punem pe hârtie cu ocazia unei reîntâlniri care ne-a produs o neașteptată surpriză. Pe d. *Alexandru Bălculescu* ne obișnuisem să-l întâlnim în ultimii ani ca autor al unor romane de mare „senzație” pe care n'avem de gând să le discutăm aici, domnia-sa era, ceoace s'ar numi, un autor secund, un romanțier al „publicului”. Dar nici nu ne interesează asta. Oriunde-teori apărea un nou volum al d-sale, noi ne gândeam cu melancolie la poetul *Alexandru Bălculescu*, pe ca-

— sunt anii de-atunci — în revistele zilei. Țineți minte? Dar iată că acum câteva zile a apărut în vitrine un volum cu straniu titlu „Zoo-logice”, care ne aducea un poet. În fine, d. *Bălculescu* se horește să adune în scoarțele unei cărți o muncă, dar mai ales o vocație care pare că prindese să se piarâd. Am cetic cartea cu o justificată curiozitate și — dece nu am mărturisit? — am verificat impresiile de odinioară. În lirica de azi, poetul *Alexandru Bălculescu* aduce o coardă fină, și cu totul aparte de celelalte, și cu totul aparte de volumul său o reconforantă lectură. Cultivând în deosebi pastelul, poesia pe care ne place s'o numim „minoră”, d-sa se dovedește a fi nu numai un virtuos, ci și un artist. Din violina asta a cântat — pare-se — și *Topărăceanu*, d. *Bălculescu* însă îl egalează de multe ori pe poetul ieșan, ba

— Poemele din acest volum au fost scrise între anii 1924-1929” mărturisește o notă în carte, ca un fel de scuza. În 1941, însă, noi am reîntâlnit melodiile cântărețului pe care-l socotem rădăcit în prozașice meleaguri. Puteam să nu ne bucurăm? Și deaceia acest țărâit de greer: ca lectorul comod și uituc să-și aducă aminte!

ȘTEFAN BACIU

chiar îl întrece uneori în fan-tezie, umor și nuanțe. Ca o ușoară grimasă de *Pierrot* în obrazul atât de chinuit al poeziei noastre de azi, versurile d-lui *Alexandru Bălculescu* sunt creațiuni miniaturiste de cea mai aleasă irmitate literară, cizălate de un meșter abil și muncitor—adică de un poet. Dacă am începe să cităm, ar trebui să cităm prea mult. Lectorii să se apropie de carte și de bună seamă că oricine va găsi în această menajerie câte o piesă rară, pe care să și-o apropie de inimă. Aripile de flutur, cântec de cocoși, li-beleu, ierburii, nori, curcubee, picuri de ploaie, toate la loc alcătuiesc un univers poetic pe care nu se poate să nu-l iubești și să-l recitești. Cândă sa seninătate e cuceritoare.

„Poemele din acest volum au fost scrise între anii 1924-1929” mărturisește o notă în carte, ca un fel de scuza. În 1941, însă, noi am reîntâlnit melodiile cântărețului pe care-l socotem rădăcit în prozașice meleaguri. Puteam să nu ne bucurăm? Și deaceia acest țărâit de greer: ca lectorul comod și uituc să-și aducă aminte!

ȘTEFAN BACIU

BRILIANTUL

- Schiță - de EUGEN PETIT

Lenuța fusese cu bărbatul ei la teatru în seara aceea și acum era gata să se culce. Văzându-l pe Iorgu bine dispus, ea găsi momentul potrivit — pe care îl aștepta de câteva zile — să-l întrebe:

— „Iorguțule, mai ții tu la Lenuța?”

— „Iorguțule, mai ții tu la Lenuța?”

— „Nu te repezi așa, bre omule, că doar nu este veritabil. O imitație numai, dar foarte reușită”.

— „Văzând că ar fi vorba de imitație, Iorgu prinde curaj:

— „Și cât costă, mă rog, falsătura aceea? Nu-i păcat să dai bani pe așa ceva?”

— „Atunci cumpără-mi unul veritabil.

— „Dragă Iorguțule, și eu am fost curiosă și am intrat să văd. Este o ocazie rară. Numai două mii de lei. Și încă, dacă te tocnești, poate să mai lase negustorul ceva. Zău, Iorguțule, fă-mi această plăcere și îți jur că nu-ți voi mai prentinde nimic până la moarte.”

Iorgu, văzând că este vorba numai de două mii de lei, își veni în fire și făgădui soției sale că îi va cumpăra inelul mult dorit.

Când ieși a doua zi, pe la patru, de la birou, Iorgu Văleanu se duse întins la prăvălia bijutierului Rider, din Boulevardul Brătianu. Acesta, care îl cunoștea, cum îl văzu intrând, începu a zâmbii:

— „Am și scos inelul din vitrină, îi zise el, căci știam că aveți să-l cumpărați. A trecut ieri doamna Văleanu pe aici și i-a plăcut atât de mult! Este o ocazie unică, căci așa imitații reușite nu se mai fac acum. Poți jură că-i un „briliant veritabil și încă dintre cele mai curate”.

Se tocni el Iorgu, mai bine de o jumătate de ceas, dar bijutierul nu vroia să lase nici un ban din două mii de lei. La urma urmei, văzând că nu poate reuși a-l convinge să mai reducă din preț, plăti toată suma oftând.

— „Ce vorbești?” — se râsti Iorgu din nou infuriat. „Desigur că este vorba de un brillant. Iți știu eu doar gusturile tale. De unde să am, păcatele mele, atâtea paraie?”

— „Nu te repezi așa, bre omule, că doar nu este veritabil. O imitație numai, dar foarte reușită”.

— „Văzând că ar fi vorba de imitație, Iorgu prinde curaj:

— „Și cât costă, mă rog, falsătura aceea? Nu-i păcat să dai bani pe așa ceva?”

— „Atunci cumpără-mi unul veritabil.

— „Dragă Iorguțule, și eu am fost curiosă și am intrat să văd. Este o ocazie rară. Numai două mii de lei. Și încă, dacă te tocnești, poate să mai lase negustorul ceva. Zău, Iorguțule, fă-mi această plăcere și îți jur că nu-ți voi mai prentinde nimic până la moarte.”

Iorgu, văzând că este vorba numai de două mii de lei, își veni în fire și făgădui soției sale că îi va cumpăra inelul mult dorit.

Când ieși a doua zi, pe la patru, de la birou, Iorgu Văleanu se duse întins la prăvălia bijutierului Rider, din Boulevardul Brătianu. Acesta, care îl cunoștea, cum îl văzu intrând, începu a zâmbii:

— „Am și scos inelul din vitrină, îi zise el, căci știam că aveți să-l cumpărați. A trecut ieri doamna Văleanu pe aici și i-a plăcut atât de mult! Este o ocazie unică, căci așa imitații reușite nu se mai fac acum. Poți jură că-i un „briliant veritabil și încă dintre cele mai curate”.

Se tocni el Iorgu, mai bine de o jumătate de ceas, dar bijutierul nu vroia să lase nici un ban din două mii de lei. La urma urmei, văzând că nu poate reuși a-l convinge să mai reducă din preț, plăti toată suma oftând.

— „Este într'adevăr superb! Nu se poate mai frumos! Piatra aceasta face cu ochii închși douăzeci de mii de lei... Poate și mai mult!

De notat că faptul se petrecea prin anul 1900, când astfel de sumă reprezenta o adevărată avere.

Dar Iorgu Văleanu izbucni într-un răs homeric. Când se mai potoli puțin, el zise lui Solescu, pe un ton ironic:

— „Bravo, inginerule! Acum văd și eu că te pricepi la pietre prețioase. Este o simplă imitație, care nu costă decât două mii de lei.

Solescu se înroși de mânie și smucind inelul din mânăle lui Văleanu, îl privi încă odată cu deosebită băgare de seamă, apoi i-l restitui strigând la dânsul ca ieșit din fire:

— „Dacă acesta nu este brillant adevărat, apoi nici eu nu sunt inginerul Solescu!”

— „D-tă vei fi cine vei fi, îi răspunde rece și înțepat Văleanu, dar această piatră este o simplă imitație. Am cumpărat inelul adineaură de la un bijutier cu suma de două mii de lei.”

Cearta începu a degenera și tot clubul se adunase acum în jurul lor, în timp ce inelul cu piatra trecea din mână în mână. Se făcuse două partide. Uii susțineau că este veritabil, iar alții că ar fi o imitație foarte reușită.

La urma urmei inginerul Solescu, fiind convins că el este acela care are dreptate și spre a nu-și pierde reputația lui de mare cunoscător în materie, scotând două hârtii de câte una

mie lei din buzunar, le puse pe masă, sfidând pe Văleanu cu vorbele:

— „Punem rămășag pe două mii de lei? Dacă se va dovedi că piatra este veritabilă îmi vei plăti această sumă. Ții?”

— „Nu țin, îi răspunde Văleanu, căci ar însemna să te fur.

— „Mă rog, da sau ba, ții?” — se râsti el. — Ce? Eu sunt copil? Știi ce se spun, slavă Domnului.

— „Da, dacă vrei numaidecât, țin, dar — iți spun încă odată, — să știi că te fur.

— „Bine, haidem la un bijutier. Lăsam banii aici. Oamenii ne sunt martori.

Și lăsând cărțile pe masă, plecară grăbiți amândoi. Se întâmpla ca în aceeași casă cu clubul, jos la parterul ce da în calea Victoriei, să fie plvălvia lui Solomsohn, bijutierul cel mai reputat, pe vremuri, din toată țara.

Solomsohn salută zâmbind cu tot respectul pe cei doi domni — Solescu era unul dintre bunii lui clienți — și când Iorgu Văleanu îi arată inelul cu piatra spunând că vrea să i-l vândă, negustorul deveni serios ca omul care se pregătește a face o afacere. Privi brillantul cu o lupă pe toate fețele, apoi se adresă bălbâind lui Iorgu Văleanu:

— „Vedeți d-voastră, pentru moment afacerele stagnează, căci trecem printr-o adevărată criză. Dar pentru că veniți cu mine, văd că v'ar oferi pe inel zece mii de lei. Nu zic, văd și

eu că face mai mult, dar atâtea pot să dau eu. Căutați, poate că în altă parte”.

Ceia ce auzind Văleanu, se îngâlbeni de emoție fără a putea articula o vorbă. Dar Solescu, încântat că el nu se înșelase, interveni:

— „Bine, domnule Solomsohn, cred că ați mai putea da ceva, căci face mult mai mult. Să zicem 16 sau cel puțin 15 mii lei.

— „Dacă spuneți d-voastră, conveni negustorul, eu pot să merg cel mult până la 12 mii. Dar nu mai dau un ban în plus.

— „Ei, ce zice? se adresă Solescu lui Văleanu. Eu nu te sfătuesc, căci face aproape îndoit.

— „Cum, ce zic? îl vând cu 12 mii! Am eu motivele mele.

Contabilul uzinelor Larsen își făcuse repede socoteala. Inelul îl costa două mii de lei și având de dat două mii de lei rămăgașul inginerului Solescu, îi rămânea un câștig net de opt mii de lei. Ce fericită va fi Lenuța când îi va da, de seară, cele opt hârtii de câte una mie lei, care pe dânsul nu-l costau nici un ban. Făcuse o afacere minunată. De astă dată ea își va putea cumpăra un inel veritabil, sau o blană, dacă nu ar prefera să facă o călătorie în străinătate cu dânsul.

Dar ce bună imitație, se tot minuna el în sine, dacă oameni cunoscători ca Solescu, sau ca bijutierul-expert Solomsohn, s'au putut înșela! Afară de cazul când celalt negustor, rivalul adevărat drept o vildăder, a vândut din greșală un gară imitație. Căci bietul om nu știa acum ce să mai creadă. Avea, este adevărat, unele scrupule de conștiință, pe care spre a le înăbuși, tot repeta în gând: „In definitiv „les affaires sont les affaires”. Am cumpărat și vând. N'am înșelat pe nimeni. Făc doar o afacere cinștită.

Seara, ajungând acasă, Lenuța îi ieși veselă înainte. Ea venise mai curând ca de obi-

cei și acum îl aștepta nerăbdătoare:

— „Ei, mi l-ai luat? — întreabă ea, fără a-i da timpul să-și scoată pardesiul.

— „Da... adică nu. Să vezi cum stau lucrurile...”

— „Cum da și nu? Nu mai fă pe șiretul, căci știu bine că mi l-ai cumpărat. Mi-a spus-o chiar Rider, când am trecut adinioarea pe acolo. Haidé! Dă-mi-l repede puțule, căci mor de nerăbdare!” — și începu să-l caute, cum fac copiii mici, prin buzunare.

Ceia ce văzând Iorgu, îi prezentă cele opt hârtii de câte una mie lei, zicându-i:

— „Uite, acesta este câștigul tău.

— „Cum? Ce câștig? — se repezi la dânsul femeia speriată, începând să tremure de mânie.

Și bărbatul ei îi povesti totul, fără a scăpa vre-un amănunt, neputând înțelege de ce soția lui după ce aruncase hârtiile pe jos începu a plânge în hohote, smulgându-și părul din cap. Tot soțul de invecțive ieșeau din gura ei; bine înțeles la adresa soțului ei.

Au trecut mai bine de patruzeci de ani și pentru Iorgu Văleanu disperarea Lenuței de atunci a rămas și astăzi o adevărată enigmă.

Enigmă a cărei deslegare nu a fost găsită până în prezent.

EPISOD DINTR-O POVESTE DE DRAGOSTE

Când se ivi iar luna plină, flacău cu ochii ca verdele mării...

salut obișnuit, de felul celor din palate, ci unul pornit din inimă.

După ce termină de vorbit, flacău începu să se plimbe printre pietrele de marmură.

— Voi mai veni pe aici.

Și-o salută frumos, tot așa de răscălit, cum făcuse și la început.

— Ea-i răspuns din ochi. Buzele-i tremurau puternic și nu le mai putea deschide.

A doua zi flacău sosi la aceeași oră și cel dintâi salut îl dete tot el.

Și-o alesese pe aceasta, fiindcă-i plăcea mai mult ca oricare alta.

Și cel sosit avu un astfel de plâns. O privi cu nesațiu și nu-i venea să se mai miște din loc.

— Lucrez și eu pe aici, îndrăzni să spue în cele din urmă flacău.

Plimbarea din seara aceea fu începutul dragostii lor.

Pe când vorbeau, străzile din jurul lor se goliau de lume și întinerice se făcea tot mai des.

Să se așeză pe banca lor, de lângă izvoarele, și prin aer trecea vuetul unui vânt răcoritor.

— S'apropie miezul nopții, ora când trebuia să-i încerce norocul.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

Literatura noastră, în ultima vreme în deosebi, este dominată de un mare număr de traduceri.

Sunt, astfel, printre aceste romane traduse, unele cum sunt Servitutea umănă sau Legământul psihic.

Aici se ridică o foarte însemnată problemă. Arta este fără îndoială mult mai mult decât îndemănarea.

Căci această pregătire a materialului consiliu singurul climat potrivit în care să se declaseze inspirația.

Reproduc după ediția franceză și nu traduc în românește pentru a nu trăda prea mult textul prin încă o îndepărtare de originalul englez pe care nu-l am în față.

— Voi mai veni pe aici.

Și-o salută frumos, tot așa de răscălit, cum făcuse și la început.

— Ea-i răspuns din ochi. Buzele-i tremurau puternic și nu le mai putea deschide.

A doua zi flacău sosi la aceeași oră și cel dintâi salut îl dete tot el.

Și-o alesese pe aceasta, fiindcă-i plăcea mai mult ca oricare alta.

Și cel sosit avu un astfel de plâns. O privi cu nesațiu și nu-i venea să se mai miște din loc.

— Lucrez și eu pe aici, îndrăzni să spue în cele din urmă flacău.

Plimbarea din seara aceea fu începutul dragostii lor.

DELAVRANȚA ȘI COȘBUC

de ALEXANDRU CEUȘIANU

Tiparele trecutului sunt pătrunse de mistică romantismului. Figurile marilor dispăruți continuă să-și păstreze prospe-

De la vrancea, — cap vijelios și dărz, sprâncenele adunaie și părul făclie; un răscălit de suflete în tinută, grai și în scris.

— Gheorghe Coșbuc a așteptat cu îndărănicie împlinirea idealului național.

Și amândoi s'au stâns în primăvara anului de năprază și înălțare — 1918.

S'ar părea că între cei doi scriitori nu există nici o apropiere, decât doar faptul unei trecătoare prietenii.

S'asezară să se odihnească și să vadă ce mai aveau de făcut.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Gheorghe Coșbuc a așteptat cu îndărănicie împlinirea idealului național.

Și amândoi s'au stâns în primăvara anului de năprază și înălțare — 1918.

S'ar părea că între cei doi scriitori nu există nici o apropiere, decât doar faptul unei trecătoare prietenii.

S'asezară să se odihnească și să vadă ce mai aveau de făcut.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

S'a afirmat că deosebirea de orizont politic între azi și trecut, e principala motiune pentru care „trilogia istorică” și „baldadele au eșit din actualitate.

Incetul cu incetul par a se răsufla prejudecățile internaționalizante și scrisul se îndrumă, — la împlinirea celor două decenii de la Unire — din nou în matca firească a crea-

In această privință — scrisul lui Delavrancea și Coșbuc este menit să desăvârșească sudura sufletească între genera-

— Gheorghe Coșbuc a așteptat cu îndărănicie împlinirea idealului național.

Și amândoi s'au stâns în primăvara anului de năprază și înălțare — 1918.

S'ar părea că între cei doi scriitori nu există nici o apropiere, decât doar faptul unei trecătoare prietenii.

S'asezară să se odihnească și să vadă ce mai aveau de făcut.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.

— Nu vă mirați că vă vorbesc de iubire.

— Ascultați-mă, le zise el, fiindcă mai e până la miezul nopții.